

Programansvarig: Martin Holmberg
Lindholmen Science Park
Datum: 2022-12-14

RAPPORT
2022:3
Sällananvändare av nyheter: delrapport 3

ORO FÖR DOLD AGENDA SKAPAR MISSTRO MOT JOURNALISTIK

Källkritiska sällananvändare tveksamma till mediers motiv

Deltagarna i studiens fokusgrupper har diskuterat nyhetsmaterial om tre olika ämnen: brottslighet, sjukvård och immigration.

Många sällananvändare i 20–30 årsåldern tvivlar på mediers objektivitet. Det framgår av en ny forskningsstudie, där deltagarna i fokusgrupper resonerar om nyhetsrapportering. Upplevelsen skiljer sig också kraftigt åt om ämnet är brottslighet, immigration eller sjukvård.

– Källkritik är numera en naturlig del i yngre vuxnas vardag. Frågan är om nyhetsmedierna är införstådda med det, analyserar medieforskaren Ulrika Andersson.

Innehåll

Medier & demokratis rapporter	3
Sammanfattning	4
Inledning: Tre studier om sällananvändare	6
Konsumtion av och förtroende för olika bevakningsområden	8
Fokusgrupper för att studera uppfattningar om nyhetsbevakningen	14
Ärlig rapportering och dolda agendor	16
Den speltokiga valbevakningen	28
Avslutande analys och framåtblick	32
Referenser	34
Förteckning över nyhetsartiklar	36
Metodbilaga	37
Tidigare rapporter från Medier & demokrati	39
Kontakter	40

Medier & demokratis rapporter

Den historiskt snabba medieutvecklingen innebär både möjligheter och utmaningar. En kärnfråga är hur demokratin påverkas. Medier & demokrati vid Lindholmen Science Park stimulerar spjutspetsprojekt för nya kunskaper och innovationer – just inom gränssnittet medie- och demokratiutveckling och ett prioriterat område är medierelaterad data- och AI-baserad innovation.

Programmet har även en nyckelroll för att sprida kunskaper och publicerar därför regelbundet aktuella rapporter. Detta är nummer 20 i serien, och den tredje delrapporten som handlar om de grupper i den svenska allmänheten som sällan eller aldrig tar del av nyheter och samhällsjournalistik.

Rapporten, som heter ”Oro för dold agenda skapar misstro mot journalistik”, är skriven av medieforskaren Ulrika Andersson, docent i journalistik, medier och kommunikation vid Göteborgs universitet.

Rapporten beskriver och analyserar hur svenskar i åldersgruppen 20–30 år som mer kan karakteriseras som sällananvändare resonerar kring nyhetsmediers rapportering om brottslighet, immigration och sjukvård. Hur uppfattas olika nyhetsartiklar på dessa områden? Hur bedöms innehållet? Skiljer bedömningarna sig åt beroende på ämnet?

Detta är den tredje och sista delrapporten från forskningsprojektet ”Medieborgare i nyhetsskugga”. Projektpartner är Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) vid Göteborgs universitet och Medier & demokrati. Extern finansiär är Anne-Marie och Gustaf Anders Stiftelse för medieforskning.

Medier & demokrati är en nationell samverkansplattform för medieinnovation och samhällsforskning. Målet är att stärka mediernas innovationskraft, journalistiken, det offentliga samtalet och demokratin. Framträdande områden är experimentella forskningsprojekt, data- och AI-relaterad medieutveckling, medie- och informationskunnighet samt kunskaps spridning och nätverksbyggande. Läs mer: medierochdemokrati.lindholmen.se

Martin Holmberg, programansvarig
031-764 70 61, martin.holmberg@lindholmen.se

Lindholmen Science Park i Göteborg är en världsledande samverkansmiljö inom områdena mobilitet, AI, ICT, media och visualisering. Den erbjuder en neutral arena där näringsliv, akademi och myndigheter tillsammans driver innovation för samhällsutveckling. I mer än 20 år har Lindholmen Science Park varit med och skapat framgångsrika samarbeten på regional, nationell och internationell nivå. Läs mer: lindholmen.se

Sammanfattning

Den här rapporten redovisar och analyserar hur människor i 20–30-årsåldern upplever och resonerar kring svenska nyhetsmediers rapportering om sjukvård, immigration och brottslighet. I studien granskas både hur den allmänna nyhetsrapporteringen om dessa ämnesområden uppfattas och hur innehållet i ett urval av nyhetsartiklar från respektive område bedöms. Analysen tar sin utgångspunkt i diskussioner som har förts mellan deltagare i fyra fokusgruppsintervjuer. Som fond till intervjuerna presenteras också resultat från den nationella SOM-undersökningen, med utgångspunkt i nyhetsvanor, exponering för olika ämnesområden samt förtroende för svenska mediers rapportering om olika ämnen. Huvudfokus för rapporten är dock fokusgruppsstudien.

Rapporten ingår som en del i projektet ”Medieborgare i nyhetsskugga”, där gruppen sällananvändare av nyheter har stått i centrum. Begreppet sällananvändare har använts som alternativ till begreppet nyhetsundvikare, som ofta används i internationell forskning, eftersom det för de allra flesta människor är svårt att helt undvika att exponeras för nyheter. Sällananvändare har definierats som personer som tar del av nyheter mer sällan än en dag per vecka. Många av deltagarna i fokusgruppsstudien ligger nära denna gräns, då deras nyhetsanvändning inte har karaktär av regelbundenhet. Oftast exponeras de dock för nyheter någon gång i veckan. Bland deltagarna finns också personer som är att betrakta som regelbundna nyhetskonsumenter.

Studien visar att det råder stor osäkerhet om vilka agendor som ligger bakom vad journalister och nyhetsmedier väljer att ta upp i bevakningen, inte minst ifråga om valet av perspektiv. Svårigheten att särskilja ledarmaterial, krönikor och kommentarer från renodlad nyhetsjournalistik, leder till att nyheterna ofta tolkas utifrån de politiska ståndpunkter som förmedlas i åsiktsjournalistiken. Många av deltagarna upplever att journalister inte är helt ärliga med vilken agenda som driver nyhetsjournalistiken. Det är inte nödvändigtvis så att deltagarna tycker att journalister ljuger, men att det finns någon form av motiv och medvetet ställningstagande bakom den enskilda nyhetstexten eller nyhetsinslaget är de allra flesta deltagarna överens om.

Deltagarnas diskussioner präglas också av ett källkritiskt förhållningssätt. Det är tydligt att de har fått med sig en digital kompetens från grundskolan och gymnasiet, som innefattar en kritisk blick på var information kommer från och vilka motiv avsändaren har med att sprida informationen. Källkritik kan sägas ingå som en naturlig del i deltagarnas vardag, så även när det gäller nyheter.

Resultaten pekar mot att det finns tydliga skillnader i hur nyhetsrapporteringen uppfattas, beroende på vilket ämne nyheterna handlar om:

- Sjukvårdsrapportering upplevs generellt som mer ärlig än annan nyhetsbevakning, i synnerhet när den lyfter de svårigheter och utmaningar som hälso- och sjukvårdens verksamheter tampas med.
- Nyheter om immigration upplevs olika beroende på individernas eget perspektiv. De som i sina resonemang pratar om volymer, menar att svenska nyhetsmedier ofta försöker måla upp en positiv bild av invandringen för att möta den kritik som finns i vissa samhällsgrupper. De som istället utgår från ett humanitärt perspektiv, menar att nyhetsbevakningen präglas av samtidens politiska högervindar.

- För nyheter om brottslighet finns höga krav på att den information som återges ska vara korrekt. Om det har hänt något stort eller om det har skett något i det egna närområdet, kan deltagarna ägna sig åt att dammsuga medierna på information.

Ett ämne som ofta kommer upp i diskussionerna, är svenska nyhetsmediers valbevakning. Det råder enighet bland deltagarna om att det politiska spelet behöver få en mer undanskymd plats och att utgångspunkten för nyhetsbevakningen ska vara politiska sakfrågor och vad dessa konkret innebär.

Inledning: Tre studier om sällananvändare

Utgångspunkten för projektet ”Medieborgare i nyhetsskugga” har varit att öka kunskapen om vad som kännetecknar gruppen av sällananvändare, det vill säga de som av olika skäl tar del av nyheter och samhällsjournalistik i lägre utsträckning än genomsnittet. Det finns forskare som menat att andelen sällananvändare av nyhetsmedier – eller nyhetsundvikare som gruppen ofta kallas – har blivit större i takt med att medieutbudet ökat och antalet nischmedier blivit allt fler (Blekesaune m fl, 2012; Shehata m fl, 2015; Edgerly, 2017; Skovsgaard & Kim, 2020). Resonemangen utgår från antagandet att människor tenderar att välja bort nyheter till förmån för annat innehåll när det finns mer att välja på och möjligheterna att anpassa mediekonsumtion efter individuella intressen är större. En sådan förändring skulle enligt forskarna kunna bidra till att människors kunskaper om och engagemang i samhället minskar, vilket på sikt riskerar att få konsekvenser för medierna som demokratiska institutioner och för demokratin i sig (Lee & Yang, 2014; Van Aelst m.fl., 2017; Strömbäck m.fl., 2018).

I projektets första delstudie riktades därför fokus mot frågan om huruvida andelen sällananvändare av nyhetsmedier egentligen har ökat i Sverige, liksom vad det är som utmärker gruppen av sällananvändare utöver en mer begränsad nyhetskonsumtion. Resultatet visade att andelen sällananvändare inte förefaller ha ökat över tid, men att valet av medier däremot förändrats (Andersson, 2021). Det gäller i synnerhet i den yngre delen av den vuxna befolkningen, där sociala medier kommit att få en betydelsefull roll för exponeringen för nyheter. Om enbart radio, tv, tryckta dagstidningar och nyhetssajter beaktas, har andelen sällananvändare bland unga förvisso ökat över tid, men om hänsyn tas till den nyhetskonsumtion som sker via olika sociala medieplattformar, visar det sig att användningen ligger kvar på samma nivå som för 10–20 år sedan. Sociala medier bidrar således positivt till yngre vuxnas exponering för nyheter. Den grupp som trots allt ändå kunnat beskrivas som sällananvändare, präglas i regel av ett påtagligt lägre intresse för politik, ett större missnöje med hur demokratin fungerar i Sverige, lägre tillit till såväl andra människor som till medier och politiker. Det är faktorer som sannolikt gör det svårt för medierna att nå fram med de plattformar och publiceringsformer som är dominerande inom mediebranschen.

För att ytterligare förstå vilka motiv det kan finnas bakom en sparsam nyhetsanvändning genomfördes i projektets andra delstudie fokusgruppsintervjuer med ett tjugotal personer i åldrarna 20–40 år (Andersson & Jervelycke Belfrage, 2022). Intervjuerna fokuserade på deltagarnas syn på nyhetsanvändning generellt och deras reflektioner kring sin egen nyhetskonsumtion specifikt. Studien visade att det finns en normativ uppfattning om att man bör hålla sig uppdaterad om vad som händer i samhället, samtidigt som det också är tydligt att nyhetskonsumtionen inte kan ske helt villkorslöst. Medan vissa deltagare beskrev en nyhetsrepertoar präglad av bredd både i valet av nyhetsmedier och i valet av ämnesområden, där tröskeln för att ta del av nyheter var relativt låg, beskrev andra deltagare en mer begränsad nyhetsexponering, huvudsakligen förklarad av förekomsten av betalväggar, upplevelser av att det finns en dold agenda bakom nyhetsrapporteringen samt upplevda svårigheter att särskilja nyhetsjourna-

Delrapport 1.

Delrapport 2.

listik från åsiktsjournalistik och annan information som sköljer över individerna i det ständiga flödet av information online. Därtill spelade upplevd informationsutmattning och nyheternas problem- och konfliktorienterade inriktning stor roll för individernas val att försöka rikta blicken bort från vissa nyhetsmedier och viss nyhetsjournalistik. För de som upplevde sig begränsade av framför allt dagspressens betalväggar, spelade sociala medier och public servicemediernas nyhets sajter en viktig roll för den egna nyhetsanvändningen.

Projektets tredje delstudie, på vilken denna rapport grundas, söker nå ytterligare klarhet i vad i själva nyhetsrapporteringen som bidrar till att nyheter väljs bort eller i allmänhet inte upplevs som relevanta eller tillförlitliga. Genom fokusgruppsintervjuer har ett antal 20–30-åringar fått möjlighet att resonera kring och bedöma rapporteringen inom tre specifika ämnesområden: hälso- och sjukvård, immigration samt brottslighet. Valet av ämnesområden har gjorts med utgångspunkt i resultat från studier om exponering för nyheter från olika ämnesområden samt förtroende för mediernas rapportering i olika ämnen.

Delrapport 3.

Rapportförfattare:
Ulrika Andersson
Docent i journalistik, medier och kommunikation
vid Göteborgs universitet.

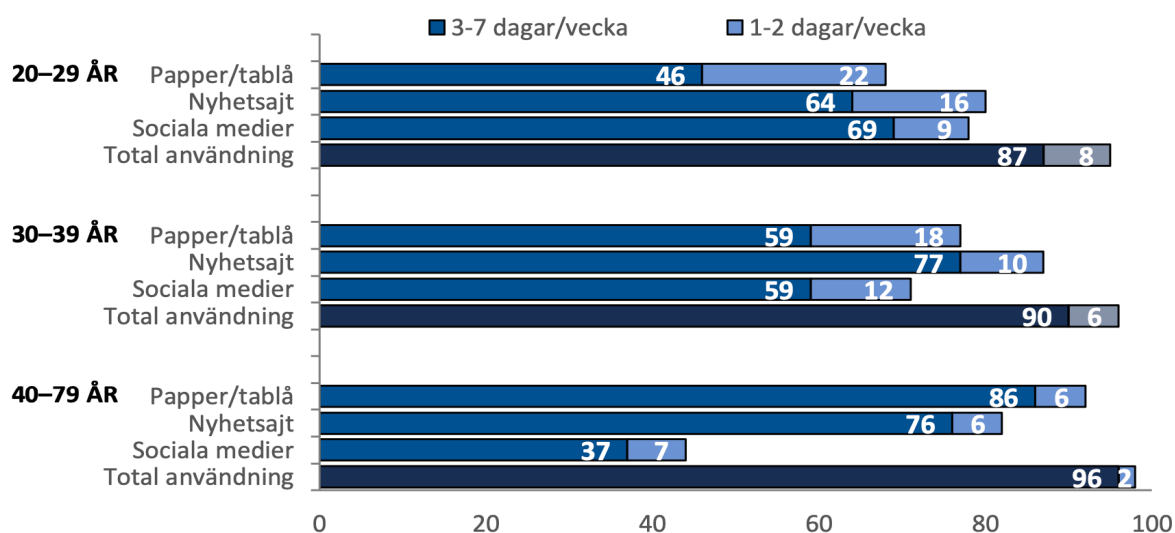
Konsumtion av och förtroende för olika bevakningsområden

I syfte att sätta in fokusgruppsstudien i ett större sammanhang, görs här en genomgång av de resultat som framkommit i den nationella SOM-undersökningen när det gäller allmänhetens nyhetsvanor, exponering för olika ämnesområden och förtroende för nyhetsrapporteringen om olika ämnen.

Nyhetsrepertoarens inriktning av betydelse för exponeringen för olika bevakningsområden

En uppdaterad bild av nyhetsvanor i olika åldersgrupper, baserad på den nationella SOM-undersökningen 2021, visar tydligt den centrala roll som sociala medier spelar för yngre vuxnas nyhetskonsumtion. Nästan åtta av tio 20–29-åringar tar varje vecka del av nyheter via sociala medier. Motsvarande andel bland personer som är 40 år eller äldre är drygt fyra av tio (figur 1). Förhållandet är det motsatta när det gäller användning av dagstidningar på papper och nyhetssändningar i radio och tv. Drygt nio av tio 40–79-åringar använder varje vecka dessa publiceringskanaler för att ta del av nyheter. Bland 20–29-åringar och 30–39-åringar ligger andelen runt 70 respektive 80 procent. I dessa båda åldersgrupper är det dock betydligt fler som bara tar del av nyheter genom dessa plattformar någon enstaka gång i veckan. Om jämförelsen istället utgår från regelbunden användning, det vill säga minst 3 dagar/vecka, är det 46 procent av 20–29-åringarna som konsumerar nyheter genom papperstidningar, radio och tv, att jämföra med 86 procent av 40–79-åringarna.

Figur 1 Nyhetsvanor bland 20–29-åringar, 30–39-åringar respektive 40–79 åringar, 2021 (procent)

Kommentar: Frågan lyder *Hur ofta tar du del av nyheter från följande...?* med svarsalternativen *Dagligen, 5–6 dagar/vecka, 3–4 dagar/vecka, 1–2 dagar/vecka, Mer sällan, Aldrig*. Papper/tablå = lokala/nationella nyhetsprogram i TV4, SVT och SR samt tryckta morgon-/kvällstidningar. Nyhetssajt = morgon-/kvällstidningars nyhetssajter respektive digitala tidningar samt SVT:s, SR:s och TV4:s nyhetssajter. Antal svar per åldersgrupp, från yngst till äldst, är 1 224, 1 409 samt 7 928.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021.

Precis som valet av nyhetsplattformar skiljer sig mellan olika åldersgrupper, finns också åldersrelaterade skillnader i exponeringen för nyheter om olika ämnen. Tidigare forskning om tidningsläsning har exempelvis indikerat att intresset för att ta del av nyheter om politik, ekonomi och arbetsmarknad tenderar att öka med åldern, medan nyheter om sport, olyckor och brott tilltalar yngre och äldre

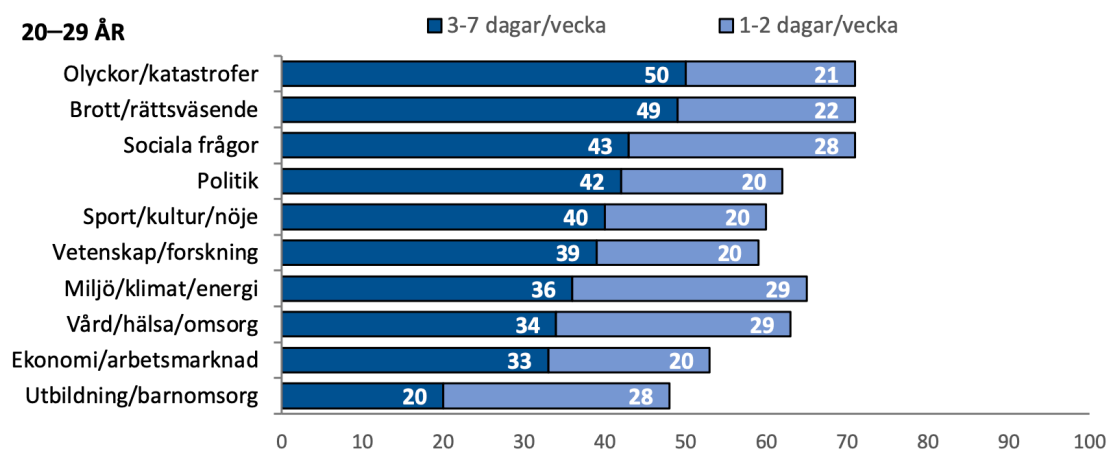
i ungefär samma utsträckning, sett till användningsfrekvens (Andersson & Weibull, 2013; Andersson, 2007; Weibull, 1983). Samtidigt har studier visat att yngre har en högre exponering för nyheter om brott, olyckor och politik i sociala medier jämfört med äldre, vilket leder till en viss utjämnings-effekt (Andersson, 2018). Studierna har dock några år på nacken, varför det finns skäl att granska hur användningen, sett till specifika ämnesområden, ser ut i början av 2020-talet.

I den nationella SOM-undersökningen 2021 ställdes därför frågor om hur ofta människor tar del av nyheter om brott/rättsväsende, olyckor/katastrofer, politik, sociala frågor, vetenskap/forskning, sport/kultur/nöje, vård/hälsa/omsorg, miljö/klimat, ekonomi/arbetsmarknad och utbildning/barnomsorg (figur 2). Frågan gör inte anspråk på att vara heltäckande, sett till den samlade nyhetsrapporteringen, men den ger en indikation på hur olika ämnesområden förhåller sig till varandra. Frågan gör inte heller någon skillnad på varifrån nyheterna kommer sett till geografiskt område eller till var nyheterna är publicerade. Fokus i nyheterna kan således vara lokalt och nationellt såväl som internationellt, och publiceringsplattformen kan vara allt från sociala medier och nyhets sajter till tryckta dagstidningar, radio och tv.

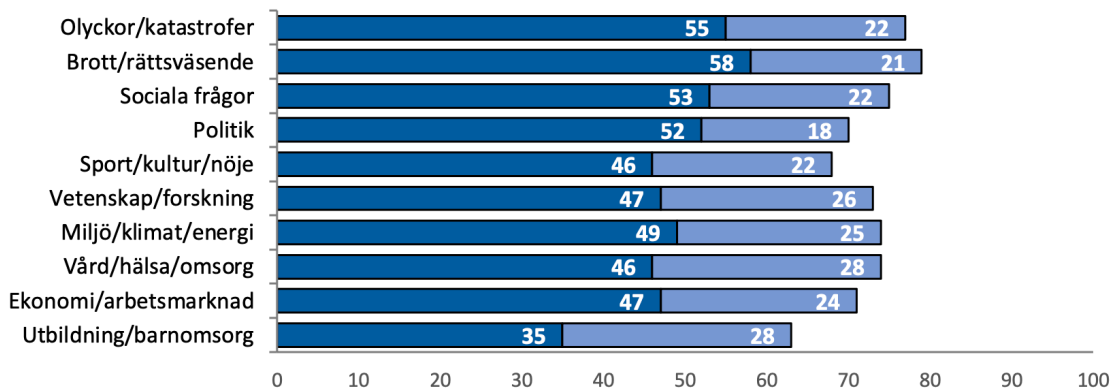
Det övergripande mönster som framträder är att yngre, precis som när det gäller nyhetsvanor generellt, vanligen tar del av de omfrågade ämnesområdena i lägre utsträckning än äldre, vilket framför allt syns när den mer regelbundna användningen jämförs. Som exempel kan nämnas att ungefär hälften av 20–29-åringarna, 49 procent, minst tre av veckans dagar tar del av nyheter som rör brottslighet och rättsväsende, en andel som bland 30–39-åringar är 58 procent och bland 40–79-åringar 64 procent. För politik är andelen regelbundna användare i respektive åldersgrupp, från yngst till äldst, 42, 52 respektive 64 procent, och för ekonomi och arbetsmarknad är motsvarande andel 33, 47 respektive 56 procent.

Om jämförelsen istället görs utifrån användning minst någon dag i veckan är skillnaderna mellan åldersgrupperna betydligt mindre. Därtill skiftar rangordningen av ämnen något inom respektive grupp. Det senare gäller framför allt bland unga under 30 år, där nyheter om miljö och klimat respektive vård och omsorg tar sig upp några placeringar och går om konsumtionen av nyheter om sport, kultur och nöje, vetenskap och forskning respektive politik. Likaså tar sig nyheter som rör sociala frågor upp till samma nivå som nyheter om olyckor och brott.

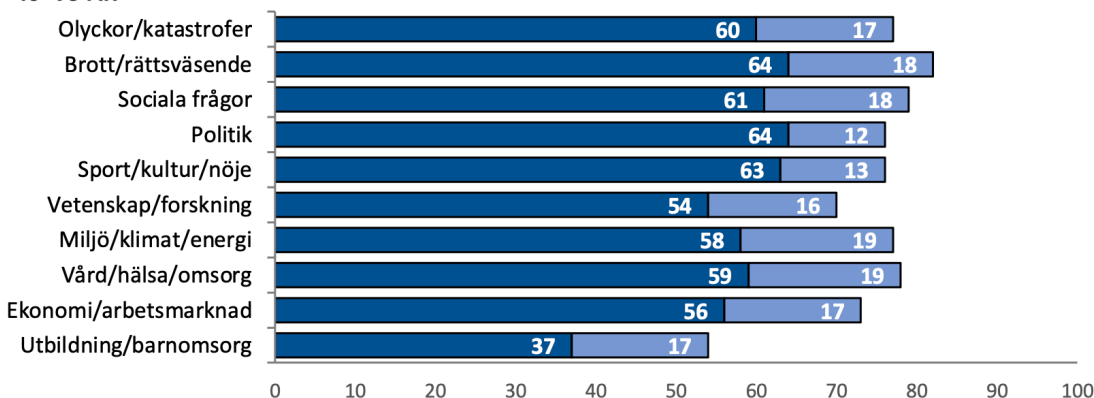
Figur 2 Andel som tar del av nyheter från olika ämnesområden bland 20–29-åringar, 30–39-åringar samt 40–79-åringar, 2021 (procent)

30–39 ÅR

40–79 ÅR

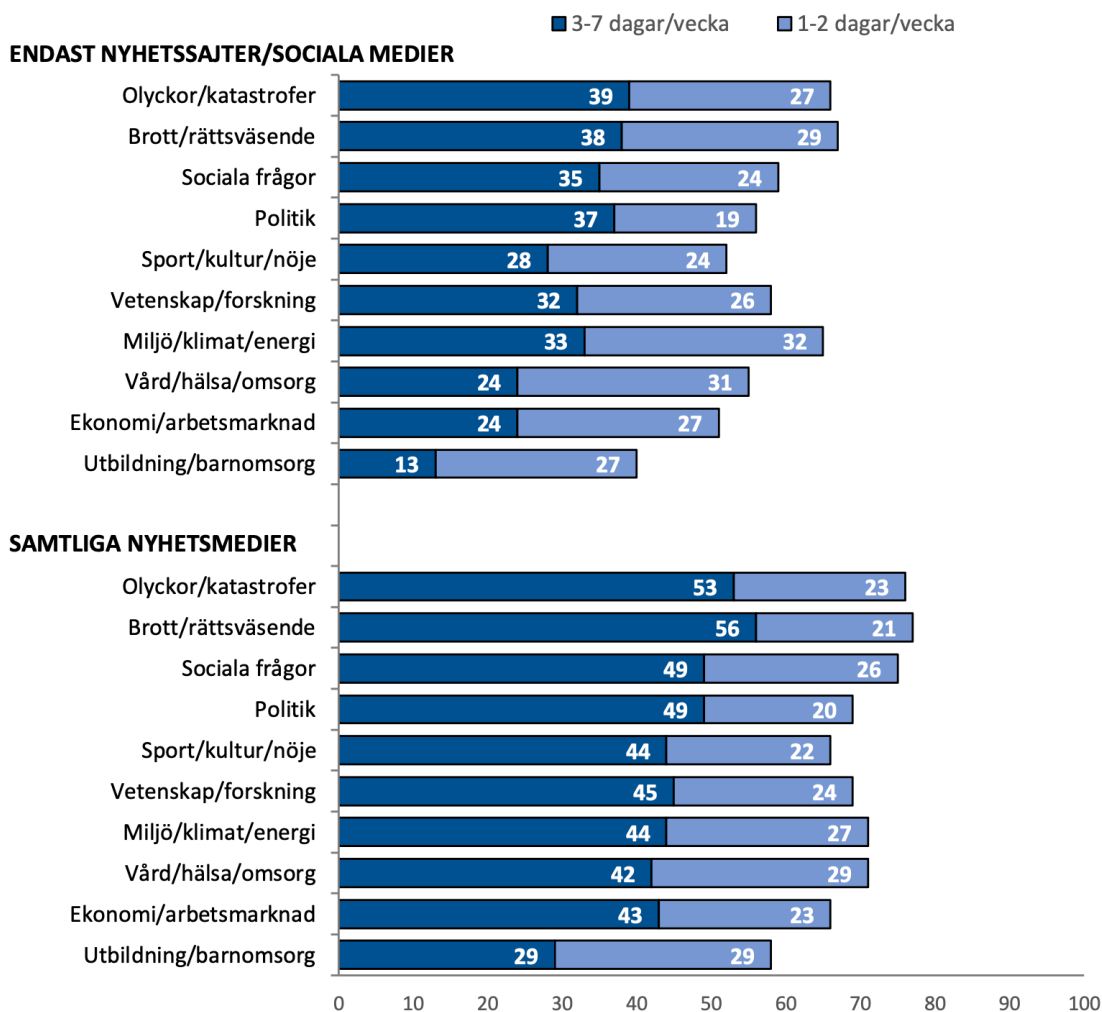
Kommentar: Frågan lyder *Hur ofta tar du del av nyheter/journalistik om:* följt av alternativen i figuren. Svarsalternativen är *Dagligen, 5–6 dagar/vecka, 3–4 dagar/vecka, 1–2 dagar/vecka, Mer sällan, Aldrig*. Antal svarande per åldersgrupp, från yngst till äldst, är 154, 195 samt 1 059.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021.

En relevant fråga i sammanhanget är om innehållspreferenserna skiljer sig mellan individer som enbart tar del av nyheter online, det vill säga via nyhetssajter och sociala medier, och individer som har en nyhetsrepertoar som även inkluderar nyheter i papperstidningar, radio och tv. Eftersom projektet ”Medieborgare i nyhetsskugga” riktar blicken mot den yngre delen av den vuxna befolkningen, är det rimligt att jämföra hur det förhåller sig i gruppen 20–39-åringar. För att inte antalet svars-personer ska bli för lågt baseras jämförelsen på gruppen som helhet, det vill säga det görs ingen uppdelning likt den i figur 1 och 2 ovan.

Det är tydligt att en mer varierad medierepertoar är förknippad med en generellt högre konsumtion av nyheter från olika ämnesområden, vilket är särskilt tydligt när det gäller den regelbundna användningen (figur 3). Likaså är skillnaderna mellan olika ämnesområden mindre i gruppen som har en bredare nyhetsdiet. Det bör sägas att den senare gruppen har en något högre andel som ligger i det övre åldersspannet 30–39 år jämfört med gruppen som enbart tar del av nyheter via nyhetssajter och sociala medier, ett förhållande som spelar viss roll för utfallet då intresset för att ta del av nyheter tenderar att öka med åldern.

Figur 3 Andel som tar del av nyheter från olika ämnesområden bland 20–39-åringar som enbart använder nyhetssajter och sociala medier respektive bland 20–39-åringar som även tar del av nyheter i papperstidningar, radio och tv, 2021 (procent)

Kommentar: Frågan lyder *Hur ofta tar du del av nyheter/journalistik om:* följt av alternativen i figuren. Svarsalternativen är *Dagligen, 5–6 dagar/vecka, 3–4 dagar/vecka, 1–2 dagar/vecka, Mer sällan, Aldrig*. Samtliga nyhetsmedier inbegriper såväl nyhetssajter och sociala medier som papperstidningar, radio och tv. Antal svarande i respektive grupp är 105 (enbart nyhetssajt/sociala medier) och 364 (samtliga nyhetsmedier).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021.

Stort förtroende för nyheter om sjukvård – lågt förtroende för nyheter om brott och invandring

Ytterligare en aspekt som är av betydelse för att förstå hur människor uppfattar och resonerar kring svenska nyhetsmediers rapportering om olika ämnesområden, är i vilken utsträckning nyhetsrapporteringen inger förtroende hos publiken. Precis som exponeringen för nyheter skiljer sig beroende på vilket ämne rapporteringen handlar om, finns också tydliga skillnader i hur stort eller litet förtroende människor har för enskilda ämnesområden.

I 2018 års nationella SOM-undersökning tillfrågades enkättagarna om sitt förtroende för svenska nyhetsmediers rapportering inom ett antal områden. Resultaten pekar mot en tydlig differentiering i förtroendet beroende på vilket ämne som rapporteras om (Andersson, 2019). Bland de sju bevakningsområden som omfrågades, visade sig allmänheten ha störst förtroende för mediernas rapportering om sjukvården medan rapporteringen om brottslighet respektive invandring hamnade i

botten. Däremellan placerade sig bevakningen av klimatet, näringslivet och arbetsmarknaden. Drygt hälften av de som besvarade frågan uppgav att de hade ganska eller mycket stort förtroende för sjukvårdsrapporteringen, 53 procent, medan drygt var fjärde person, 29 procent, uttryckte förtroende för mediernas bevakning av frågor och händelser relaterade till invandring (tabell 1). Därtill kan nämnas att 44 procent hyste stort förtroende för näringslivsbevakningen, 43 procent för mediernas klimatbevakning, 38 procent för bevakningen av arbetsmarknaden och 33 procent för bevakningen av nyheter relaterade till brottslighet. Om hänsyn tas till andelen med ganska eller mycket litet förtroende för mediernas bevakning av de olika områdena, är det framför allt invandringsbevakningen som utmärker sig genom att ha en högre andel med lågt förtroende (38 procent) relativt andelen stort förtroende (29 procent).

En rimlig förklaring till utfallet är att människor generellt har lättare för att ta ställning till områden som ligger nära den egna vardagen eller som ges stor uppmärksamhet i den allmänna debatten, jämfört med områden som erfarenhetsmässigt, eller för den delen geografiskt, befinner sig längre bort (jmf Holmberg & Weibull 2017; Andersson & Weibull 2017). Exempelvis är sjukvården en fundamental samhällsinstitution, vilken alla människor förr eller senare kommer i kontakt med. Sjukvården åtnjuter också mycket stort förtroende hos allmänheten (Andersson, 2022), vilket sannolikt är en av förklaringarna till att även rapporteringen om sjukvård når en relativt hög förtroendenivå.

Tabell 1 Förtroende för svenska mediers rapportering om olika ämnesområden, 2018 (procent)

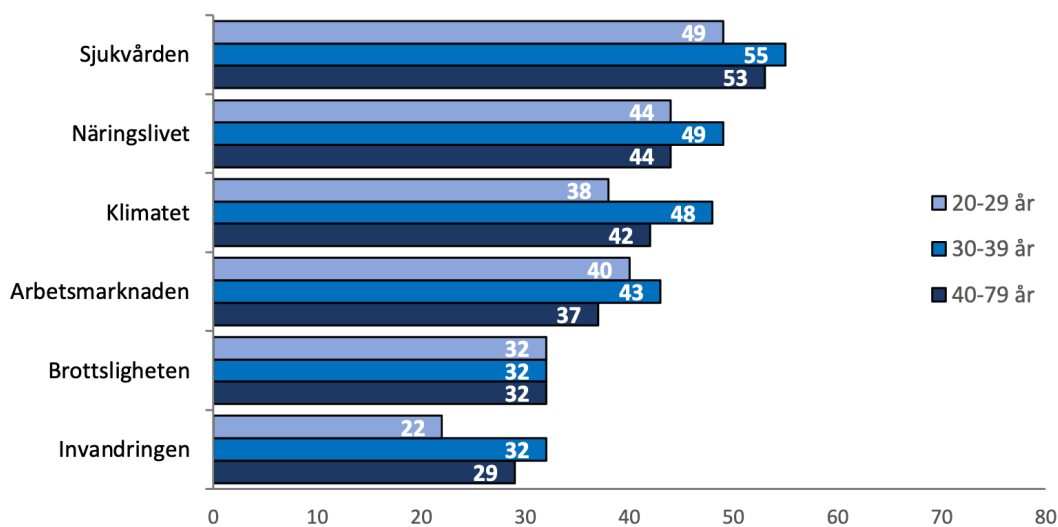
	Mycket/ganska stort förtroende	Varken stort/litet förtroende	Mycket/ganska litet förtroende	Ingen uppfattning
Sjukvården	53	26	16	5
Näringslivet	44	33	13	10
Klimatet	43	31	20	6
EU	39	36	15	10
Arbetsmarknaden	38	35	19	8
Brottsligheten	33	31	31	5
Invandringen	29	27	38	6

Kommentar: Frågan lyder *Hur stort förtroende har du för svenska nyhetsmediers rapportering om följande ämnesområden?* Svarsalternativen är *Mycket stort förtroende, Ganska stort förtroende, Varken stort eller litet förtroende, Ganska litet förtroende, Mycket litet förtroende* samt *Ingen uppfattning*. I tabellen har alternativen *Mycket stort förtroende* och *Ganska stort förtroende* slagits samman, likaså är alternativen *Mycket litet förtroende* och *Ganska litet förtroende* sammanslagna. Antal svarande är 1 738.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2018.

När förtroendebedömningarna bryts ned på olika åldersgrupper, visar det sig att rangordningen av ämnen är densamma bland såväl yngre som äldre (figur 4). Andelen förtroendefulla är något högre bland 30–39-åringar när det gäller nyheter om sjukvård, näringsliv, klimatet och arbetsmarknad jämfört med övriga åldersgrupper, och i fråga om invandringsrapporteringen utmärker sig 20–29-åringar genom att ha ett lägre förtroende än personer som är 30 år eller äldre.

Figur 4 Andel med stort förtroende för svenska medias rapportering om olika ämnesområden bland 20–29-åringar, 30–39-åringar samt 40–79-åringar, 2018 (procent)

Kommentar: Frågan lyder *Hur stort förtroende har du för svenska nyhetsmediers rapportering om följande ämnesområden?* Svarsalternativen är *Mycket stort förtroende, Ganska stort förtroende, Varken stort eller litet förtroende, Ganska litet förtroende, Mycket litet förtroende* samt *Ingen uppfattning*. I tabellen har alternativen *Mycket stort förtroende* och *Ganska stort förtroende* slagits samman, likaså är alternativen *Mycket litet förtroende* och *Ganska litet förtroende* sammanslagna. Antal svarande per åldersgrupp är 216, 247 respektive 1 138.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2018.

Det är rimligt att anta att skillnaden i förtroende för olika bevakningsområden och skillnaden i hur ofta människor tar del av nyheter om olika ämnesområden, också spelar roll för bedömningen av nyhetsjournalistiken som sådan. I syfte att fördjupa kunskapen om hur olika ämnesområden upplevs har därför deltagarna i den fokusgruppstudie som genomförts inom ramen för projektet ”Medieborgare i nyhetsskugga” fått ta del av ett urval av nyhetsartiklar som fokuserar på några av de ämnen som funnits med i genomgången ovan.

Konklusioner

- Sociala medier utgör en viktig plattform för yngre vuxnas nyhetskonsumtion och bidrar till att hålla nyhetsanvändningen på en hög nivå. Intresset för att ta del av nyheter är dock inte riktigt lika stort bland yngre som bland äldre. Andelen yngre sällananvändare är emellertid låg.
- Sett till ämnesområde, toppar användningen av nyheter om olyckor och brott. Även här finns en åldersrelaterad skillnad i exponeringen, då yngre står för en något lägre konsumtion än äldre, oavsett ämne.
- Förtroendet för nyhetsrapportering varierar beroende på vad nyheterna handlar om. Störst är förtroendet för sjukvårdsrapporteringen. Lägst är förtroendet för nyheter om brottslighet och invandring. Mönstret är detsamma oavsett åldersgrupp.

Fokusgrupper för att studera uppfattningar om nyhetsbevakningen

För att söka svar på frågan om hur människor uppfattar svenska nyhetsmediers rapportering om olika ämnesområden har en fokusgruppsstudie genomförts med deltagare i 20–30-årsåldern, det vill säga den åldersgrupp som i tidigare forskning visat sig ha en något lägre benägenhet att ta del av nyheter. I rapporten redovisas deltagarnas uppfattningar och resonemang om tre olika ämnesområden, nämligen sjukvård, immigration och brottslighet. Vad är det som gör att vissa nyheter upplevs som relevanta och mer trovärdiga än andra? Totalt har fyra gruppintervjuer med sammanlagt 18 deltagare genomförts. Den samlade gruppen av intervjupersoner präglas av en övervikt av kvinnor samt av personer med lägre utbildning. Flera av deltagarna har en förhållandevis begränsad nyhetskonsumtion, där exponeringen för nyheter ofta sker mer slumpmässigt och vid enstaka tillfällen under en genomsnittlig vecka.

Valet att utgå från fokusgruppsintervjuer har varit motiverat av de fördelar som intervjuer med människor i grupp för med sig. Genom gruppmedlemmarnas interaktion med varandra kan deltagarna stimuleras att komma med fler konkreta, specifika och personliga svar än vid enskilda intervjuer (Patton, 2015). Det är betydelsefullt för möjligheten att kunna urskilja mer av kognitiva, affektiva och värderingsmässiga perspektiv i svaren. Med hjälp av de andra gruppdeltagarnas berättelser kan enskilda deltagare erinra sig sådant som de annars kanske inte skulle ha kommit ihåg eller tänkt på att ta upp under samtalet. Den studie som redovisas i den här rapporten omfattar fyra gruppintervjuer med totalt 18 intervjupersoner, vilka har fått läsa ett urval av nyhetsartiklar som rör sjukvård, immigration och brottslighet, för att därefter reflektera kring innehållet i termer av tillgänglighet, relevans och trovärdighet. Samtalen i de enskilda grupperna har varit dynamiska och utvecklats steg för steg i takt med att deltagarna har interagerat och delat åsikter med varandra.

I samband med intervjuerna har deltagarna fått ta del av tre olika nyhetsartiklar från respektive ämnesområde och sedan diskuterat och resonerat kring innehållet i de specifika artiklarna liksom om den generella nyhetsrapporteringen i ämnet. Valet att låta deltagarna läsa texterna i direkt anslutning till intervjutillfället har gjorts i syfte att undvika att någon exempelvis söker efter ytterligare information om en viss nyhet och läser på i syfte att skaffa sig någon form av fördel inför gruppintervjun. Det kan handla om en önskan om att öka sin förförståelse i en viss fråga, att jämföra med andra artiklar på samma tema eller jämföra hur en viss journalist brukar uttrycka sig, alternativt att hitta argument för en viss ståndpunkt som personen önskar driva, eller liknande. Tanken är att deltagarna istället ska gå in i diskussionen på någorlunda samma villkor när det gäller den specifika nyhetstexten. Upplägget medför dock en viss utmaning, framför allt när det gäller hur lång tid de enskilda deltagarna har behövt till sitt förfogande för att hinna läsa igenom texterna. Vissa har varit snabba med läsningen, medan det för andra har tagit längre tid.

Artiklarna som deltagarna tagit del av har publicerats under perioden oktober 2021 till maj 2022. Gränsdragningen vid maj månad är gjord med hänsyn till att 2022 är ett valår och att mycket av bevakningen från slutet av maj och framåt varit fokuserad på de politiska partiernas utspel i olika frågor. Eftersom det inte är politiken som sådan som är intressant för den här studien har artiklar som på olika sätt har haft partipolitiska inslag eller omfattat representanter från de politiska partierna inte varit aktuella att ta med. Det har också varit ett medvetet val att inte ta med artiklar som specifikt rör covid-19-pandemin eller kriget i Ukraina. Det senare beror på att ukrainska medborgare dels omfattas av Schengenavtalet, som ger ukrainare rätt att vistas i Sverige utan visum i 90 dagar, dels

omfattas av EU:s massflyktingdirektiv vilket innebär att ukrainska medborgare, givet att vissa krav är uppfyllda, kan få ett tidsbegränsat uppehållstillstånd (Migrationsverket, 2022).

För att ge deltagarna en rimlig chans att hinna göra en noggrann genomläsning av de nyhetsartiklar som har ingått i fokusgruppsstudien, har de utvalda artiklarna varit förhållandevis korta. Det totala antalet ord per artikel har varierat mellan 250–550 ord.

Ämnesområdena som redovisas i rapporter berör sjukvård, immigration och brottslighet. Dessa ämnen är dels valda med hänsyn till hur exponeringen för nyheter ser ut (se figur 2), där frågor om kriminalitet och rättsväsende tillhör ett av de områden som ligger i toppen, dels med hänsyn till förtroendet för olika bevakningsområden, där sjukvård ligger i toppen och brottslighet och immigration återfinns i botten. Deltagarna har även presenterats för artiklar som rör arbetsmarknad, men dessa genererade få kommentarer från deltagarna och redovisas därför inte. Däremot finns medier-nas valbevakning med som ett eget tema i rapporten, vilket beror på att deltagarna återkom till ämnet då och då under diskussionerna. Dessa resultat redovisas då de innehåller intressanta reflektioner som bidrar till förståelsen för hur människor uppfattar nyhetsrapporteringen.

Ytterligare beskrivning av fokusgruppsstudiens genomförande respektive sammansättningen av respondentgruppen återfinns i rapportens metodbilaga.

Fokusgrupper gav sin synpunkt på journalistik om brottslighet, sjukvård och immigration.

Foto: Andrea Ferrario/Unsplash, JC Gellidion/Unsplash, Björn Bjarnesjö/Migrationsverket.

Ärlig rapportering och dolda agendor

Det här avsnittet tar sin utgångspunkt i de fokusgruppsintervjuer som gjorts inom ramen för studien. I blickfånget står deltagarnas syn på mediernas rapportering om sjukvård, immigration och brottslighet, både på ett mer allmänt plan och med utgångspunkt i ett urval av nyhetsartiklar som deltagarna har fått ta del av i samband med intervjuerna.

Den ärliga rapporteringen om sjukvården

Det första området som granskats närmare i fokusgrupperna är nyhetsrapportering om sjukvården. I syfte att söka utröna om det finns särskilda element i nyhetsjournalistiken eller i hur nyhetsartiklar är utformade, har deltagarna tagit del av tre artiklar som på olika sätt handlar om sjukvården. Den första artikeln handlar om situationen på Näl (Norra Älvsborgs Länsjukhus) i Trollhättan och Uddevalla sjukhus, där sjukhusledningen utlyst stabsläge på grund av personalbrist. Nyheten publicerades av Dalslänningen den 6 maj 2022 ("Personalbrist utlöser stabsläge på Näl"). I artikeln beskrivs att trycket är stort på flera avdelningar, sjukhusdirektören uttalar sig om läget och det redogörs också för insatser som kommer att sättas in för att lösa situationen. Som utgångspunkt för innehållet finns ett pressmeddelande som skickats ut av NU-sjukvården (som omfattar Näl i Trollhättan och Uddevalla sjukhus) i Västra Götalandsregionen. Den andra artikeln handlar om hur massuppsägningar på Sundsvalls sjukhus leder till att det saknas vårdplatser och att delar av akuten kan tvingas hålla stängda under sommaren. Nyheten publicerades i Örnsköldsviks Allehanda den 13 april 2022 ("Så illa är krisen i vården i sommar: "Har aldrig varit ett så besvärligt läge någonsin"). Personaldirektören i Region Västernorrland intervjuas och det redovisas statistik över hur många vårdplatser som saknas på vissa avdelningar samt vilka temporära sammanslagningar av avdelning-

ar som kommer att vara aktuella. Den tredje artikeln handlar om att satsningar görs för att utveckla den lokala vårdmodellen som arbetats fram i Borgholm. Nyheten publicerades av Ölandsbladet den 6 april 2022 ("Miljonbidrag ska utveckla lokala vårdmodellen och hjälpa fler"). I artikeln beskrivs den så kallade Borgholmsmodellen, i vilken hemsjukhus utgör en central grund. Socialchefen i Borgholm uttalar sig om de fördelar som modellen har fört med sig för såväl vårdtagare som för sjukvårdspersonalen.

Den inledande diskussionen bland studiens deltagare kretsar kring tilliten till journalistiken generellt och hur denna varierar beroende på vad det är för ämnesområde. De allra flesta upplever att mediernas rapportering om hälso- och sjukvården är mer ärlig än rapporteringen om många andra områden. Det beskrivs hur journalister berättar om hur det faktiskt förhåller sig inom vården, utan att gömma undan eller sopa något under mattan. Deltagarna uppskattar att nyhetsmedia rapporterar om dåliga löner och arbetsvillkor, om Lex Maria-anmälningar och granskningar som gjorts av Inspektionen för vård och omsorg (IVO), för att nämna några exempel. En av deltagarna menar att nyhetsmedia är "väldigt uppriktiga om att vården går på knäna". En annan beskriver att hen upplever att vården generellt är ganska bra och att hen själv har haft positiva erfarenheter som vårdtagare, men eftersom "alla vet" hur ansträngt läget är på sjukhusen är det bra att journalister inte bara glorianter verksamheten utan att de också berättar den "bittra sanningen".

Det beskrivs också att en nyhetsartikel upplevs som mer trovärdig när båda sidorna ges utrymme, det vill säga när journalisterna väljer att inte enbart belysa de positiva aspekterna utan gör en ordentlig granskning av sådant som är negativt och problematiskt. Ett sådant grepp innebär enligt deltagarna att journalister bättre uppfyller sitt uppdrag som kritiska granskare – med andra ord att "de gör sitt jobb". Samtidigt konstaterar de flesta deltagare att de generellt ofta uppfattar nyheter om sjukvården som mer tillförlitliga eftersom det är ett område som rör alla, eftersom alla på ett eller annat sätt har haft kontakt med vården, antingen själva eller genom anhöriga.

Den sista punkten är intressant, då det förefaller finnas något av en inbyggd tillit till nyheter om sjukvård. Deltagarnas upplevelse kan förstås bero på själva innehållet i de specifika artiklar som de har fått presenterade för sig. Det tycks dock vara så att granskande nyheter som lyfter fram de problem och utmaningar den svenska vården står inför, är mer uppskattade av deltagarna än artiklar som har ett rakt igenom positivt perspektiv. Tilliten till sjukvårdsbevakningen förefaller ligga i linje med det allmänna förtroende för sjukvården som har visat sig i olika förtroendestudier. Sedan länge har sjukvården placerat sig i den tätgrupp av samhällsinstitutioner som allmänheten uttrycker störst förtroende för (jfr. Holmberg & Weibull, 2017; Andersson, 2022; Kantar Public & Medieakademien, 2022). Möjligen förekommer det här ett slags spill-over-effekt, där den allmänt höga tilliten till sjukvården per se bidrar till en positiv bedömning av mediernas bevakning av sjukvårdsfrågor. Sjukvården är viktig för samhället, därför är det centralt att lyfta problem som riskerar att sätta käppar i hjulen för det arbete som pågår.

"Det skaver lite grann" – om innehållet i tre nyhetsartiklar om sjukvård

När det gäller de specifika artiklarna som deltagarna har tagit del av, lyfts i två av fallen frågan om vems röst det egentligen är som hörs i artiklarna och varifrån uppgifterna kommer. Det noteras att det finns ett pratminus i början av artikeln "Så illa är krisen för vården i sommar" (Örnsköldsviks Allehanda) där Region Västernorrlands personaldirektör uttalar sig om läget på Sundsvalls sjukhus. Sedan förekommer pronomenet "vi" i två olika stycken, där ordalydelsen i båda fallen är "som vi tidigare berättat". Här reagerar deltagarna på att det är otydligt vilka "vi" egentligen är. Frågan som

ställs är om det är tidningen som sådan som avses eller är det den enskilda journalisten som skrivit artikeln som utgör ”vi”. Särskilt problematiskt menar några deltagare att det är när det även förekommer uttryck som signalerar att det från tidningens, alternativt journalistens, håll görs en värdering i frågan. På vissa ställen hänvisas till att informationen som redovisas kommer direkt från regionen, men på andra ställen menar deltagarna att det blir otydligt vems åsikt det egentligen handlar om. Ett exempel som lyfts fram är meningen ”massuppsägningarna kommer dessutom givetvis att få konsekvenser både för operationsverksamheten samt för barnkliniken”. Här ifrågasätts om konstaterandet att det ”givetvis” får konsekvenser, är journalisternas egen analys eller om det är någon från regionen som har uttryckt sig på detta sätt. Deltagarna menar att den växelvisa blandningen mellan att hänvisa till ståndpunkter som personaldirektören uttryckt, nämna information som hämtats från regionen samt att som journalister stundtals kommentera situationen i vi-form, gör det svårt att bedöma vad det egentligen är för text som de har framför sig. Det väcker en känsla av att tidningen, eller journalisten, har någon bakomliggande tanke med texten.

Det förekommer även reaktioner på att det sist i artikeln från Örnsköldsviks Allehanda finns ett citat som förmodligen är hämtat från någon form av rapport eller liknande, men det ges ingen hänvisning till varifrån informationen kommer. Det gör att en del deltagare ifrågasätter det som skrivs och upplever artikeln som mindre trovärdig, eftersom journalisten inte är öppen med den bakomliggande källan. Det påpekas även från respondenterna att artikeln förefaller vara en del i en serie, eftersom det skrivs att ”som vi tidigare berättat”. Det finns dock ingen hänvisning till vilka datum de tidigare artiklarna har publicerats.

När det gäller artikeln om situationen på Näl i Trollhättan och Uddevalla sjukhus, ”Personalbrist utlöser stabsläge på Näl” (Dalslänningen), reagerar flera deltagare på att det egentligen inte är en riktig intervju som har gjorts med sjukhusdirektören som uttalar sig i artikeln. Artikeln utgår från ett pressmeddelande som skickats ut från NU-sjukvården. En deltagare beskriver hur ”det skaver lite grann” att journalisten tycks citera ord rakt av från en text som hen har fått sig till dels, det vill säga att journalisten mer eller mindre har ”fått ett papper i handen” att använda för publicering istället för att göra en egen granskning. En deltagare menar att det ”knappt att det är journalistik då”. Personen förtydligar att det handlar om att artikeln inte riktigt kan karakteriseras som opartisk eftersom journalisten – förmodat – har valt att använda någon annans ord och även använt pratminus som förmodligen funnits med i originaltexten (pressmeddelandet), utan att själv göra jobbet att kontakta någon ytterligare person som skulle kunna uttala sig. Artikeln bedöms därför inte vara helt neutral. Deltagarna undrar generellt var all information egentligen kommer ifrån. Det dyker också upp frågor om vad vissa begrepp betyder, exempelvis vad stabsläge och slutenvård är. Flera upplever att artikeln är svår att ta till sig, eftersom det är så många olika delar som tas upp. På slutet får flera deltagare dessutom uppfattningen att det kanske egentligen inte alls är några problem med överbe-

Öland >

Miljonbidrag ska utveckla lokala vårdmodellerna och hjälpa fler

Staten bidrar med fem miljoner kronor till att utveckla den så kallade Borgholmsmodellen.

■ VÅRD & OMSORG

Personalbrist utlöser stabsläge på Näl: ”Små marginaler”

Krisen i Region Västernorrland

Så illa är krisen för vården i sommar: ”Har aldrig varit i ett så besvärligt läge någonsin”

13 april 2022 07:00

Tre artiklar om sjukvård diskuterades av fokusgrupperna.

läggningar eftersom det när ”avdelning 54” öppnas kommer att finnas fler vårdplatser jämfört med ett år tidigare. Några menar att språket är onödigt krångligt och att det gör att de slutar läsa artikeln, medan andra tvärtom tycker att artikeln är välskriven och att innehållet känns trovärdigt. Det är ofta deltagare som kan beskrivas som mer av sällananvändare av nyhetsmedier som är mest kritiska och har svårare för språket, även om kommentarer om språket även kommer från deltagare som är något mer vana nyhetsanvändare. En av de senare kommenterar att det skulle hjälpa att stoppa in ett ”vad innebär det?” i texten och förklara mer vad vissa ord och uttryck betyder. Hen fortsätter:

”Det är väl svårt att plocka bort många av dom här orden, men då behöver man förklara mer vad de innebär liksom så att man får ett hum. Är man inte riktigt insatt så kommer man ju inte att förstå, tänker jag (...). Man kan konkretisera det lite mer.”

Generellt efterfrågar deltagarna mer av korta faktarutor som exempelvis förklarar svåra begrepp, tydliggör vad olika aktörer har för ansvar eller hur ett visst händelseförlopp har sett ut.

Den tredje artikeln, som rör satsningar på den så kallade Borgholmsmodellen (”Miljonbidrag ska utveckla lokala vårdmodellen och hjälpa fler”, Ölandsbladet), har deltagarna färre synpunkter på. Det upplevs positivt att artikeln fokuserar på konkreta åtgärder som har gjorts för att förbättra sjukvården, det vill säga att det finns mer av en lösningsorienterad ingång. Även här framförs dock kritik mot att artikeln utgår från ett pressmeddelande och att journalisten inte tycks ha gjort någon aktiv insats för att få en egen kommentar från socialchefen.

Nyheter om immigration – från överdrivet positiv rapportering till drag av högervindar

Även för det andra ämnesområdet, immigration, har deltagarna fått ta del av tre nyhetsartiklar som berör olika frågor som är relaterade till ämnet. Den första artikeln handlar om hur det har gått för ensamkommande ungdomar som fått uppehållstillstånd som följd av den så kallade gymnasielagen. Nyheten publicerades av Upsala Nya Tidning den 2 november 2021 (”Varannan ensamkommande i Uppsala har fått jobb”). En undersökning som beställts av Uppsala kommun visade att hälften av alla ensamkommande hade sysselsättning. Ordföranden i kommunens arbetsmarknadsutskott, som själv kommit till Sverige som ensamkommande, intervjuas och kommenterar att pressen från villkoren i gymnasielagen haft en positiv effekt för etableringsgraden i gruppen. Den andra artikeln handlar om två personer som kom till Sverige som flyktingar från Syrien. De beskriver hur mycket hjälp de fick som nyanlända i Sverige från den ideella föreningen Agera och hur de nu vill kunna ge tillbaka och därför själva verkar som volontärer och tolkar i föreningen. Nyheten är publicerad av Nordvästra Skånes Tidningar den 9 januari 2022 (”Som nyanlända fick de hjälp – nu

Upsala Nya Tidning

Lokalt Sport Blåjus Senaste nytt Familj Kultur & Nöje Åsikt E-tidningar

Varannan ensamkommande i Uppsala har fått jobb

Ängelholm

De fick hjälp som nyanlända – nu ger de tillbaka

10 januari 2022 06:00

Skuriren

Lokalt Senaste nytt Sport Familj Åsikter Kultur & Nöje E-tidningar

Fler väntas söka asyl i år

De tre artiklarna om immigration.

ger de tillbaka”). Den tredje artikeln redogör för Migrationsverkets prognos över hur många som förväntas söka asyl i Sverige under 2022 och är publicerad av Katrineholms-Kuriren den 8 februari 2022 (”Fler väntas söka asyl i år”).

I diskussionen om mediernas generella rapportering om immigration är det flera deltagare som ger uttryck för upplevelsen att journalister och nyhetsmedia ofta verkar försöka agera som en motvikt till den invandrings- och integrationskritik som förekommer i samhället bland allmänheten och bland politiker på lokal och nationell nivå. Några menar att nyhetsmedia oftast lyfter fram sådant som är positivt med invandring, exempelvis hur stor nytta ensamkommande har gjort för den lokala arbetsmarknaden i en viss kommun eller hur snabbt vissa individer har lyckats med att integrera sig i samhället. Någon upplever att det i media ibland beskrivs som att den stora flyktingtillströmningen som skedde 2015 har varit ”det bästa som har hänt” för Sverige. Hen fortsätter:

”Och jag kan väl känna att det var väl säkert jättebra, men jag tror att, det känns som att dom [nyhetsmedia] liksom sprejar på det här med hur bra det är just för att det har varit mycket heta diskussioner. [Det känns] lite som att dom [nyhetsmedia] försöker få det att se lite bättre ut. Sen tror jag ju inte att det var helt värdelöst och jättedåligt [att många sökte asyl], men just det här att jag tror att man ändå försöker pusha upp det lite mer för att dom som är skeptiska liksom ska ”ja, men det kanske var en bra idé”.”

Även andra deltagare resonerar på liknande sätt och menar att nyhetsmedier ofta inte är särskilt benägna att lyfta upp det som är dåligt eller problematiskt. Snarare är upplevelsen att ju mer kritik som kommer från vissa partier, inte minst på det lokala planet, desto mer förefaller medierna vilja fokusera på det positiva som immigrationen för med sig. Några deltagare nämner nyheter som de har tagit del av, där de har studsat till över vissa beskrivningar som man upplevt som ”starkt värderande”. Det kan handla om artiklar eller inslag där det beskrivs hur ensamkommande har blivit en succé för kommunen eller för lokala företag, eller att en person som själv invandrat beskrivs som en hjälte eftersom hen i sitt företag har anställt nyanlända. Deltagarna beskriver hur nyheter där ord som ”succé” respektive ”hjälte” används för att beskriva en situation eller person upplevs som mindre trovärdiga och mer laddade, eftersom det bakom ordvalet kan finnas en dold agenda som nyhetsredaktionen – eller någon annan aktör – vill föra fram. Som exempel nämns att det kan finnas aktörer som vill övertyga de individer i allmänheten som är kritiska till invandring om att det visst är bra för Sverige, att det medför något gott till samhället. Innebörden i resonemangen är inte primärt att nyhetsrapporteringen inte stämmer överens med deltagarnas egna åsikter om invandring, utan om att det finns en upplevelse att medierna inte är helt objektiva eller oberoende.

De deltagare som är mest skeptiska till hur nyhetsmedier i allmänhet väljer att vinkla olika frågor menar att det förmodligen kommer direktiv uppifrån om att journalisterna inte får skriva om vissa saker eftersom det kan vara sådant som är för känsligt för att ta upp. Trycket uppifrån kan både handla om att journalisterna måste hålla sig till det specifika mediets ”agenda”, och om att olika myndigheter lägger locket på eftersom dessa menar att det inte är okej att medierna skriver och lämnar ut viss information.

En annan deltagare reflekterar över att hen försöker vara ganska kritisk när hen tar del av nyheter om immigration och integration eftersom det känns som att det ”verkligen är en sån del i nyheterna där folk kan bli väldigt personliga i sina åsikter”. Hen exemplifierar med namn på ledarskribenter, krönikörer och kommentatorer från några av de största svenska nyhetsaktörerna, däribland Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter. Det är tydligt att deltagarna inte gör någon riktig skillnad

mellan sådant innehåll som baseras på nyhetsjournalistik och sådant innehåll som bygger på åsikter och analys. Resultatet ligger i linje med ett av huvudresultaten från den andra delstudien i projektet ”Medieborgare i nyhetsskugga” (Andersson & Jervelycke Belfrage, 2022), nämligen att människor ofta förefaller ha svårt att skilja mellan nyhetsartiklar och åsiktsmaterial. Samma tendens återkommer i intervjuerna i den här studien. När deltagarna resonerar mer allmänt kring mediernas bevakning av integration, immigration och asylfrågor, är det tydligt att de flesta antingen inte gör någon åtskillnad mellan de olika genrerna, eller att de uppfattar att det som enskilda skribenter ger uttryck för i personliga analyser utgör ett slags fond till hur nyhetsjournalisterna i sin tur väljer att vinkla sina artiklar eller inslag.

Samtidigt är deltagarna ense om att journalisterna inte på något sätt ljuger, utan att det som rapporteras förmodligen stämmer, även om medierna kanske inte berättar ”hela sanningen”. En deltagare reflekterar över att journalisterna på ett sätt ska värna om demokratin och att de då kanske känner att ”nu måste vi göra någonting” när tonläget mot exempelvis nyanlända eller ensamkommande är högt, och därför väljer att lyfta sådant som är positivt.

Alla instämmer dock inte i att medierna har en tendens att fokusera mer på sådant som är positivt med immigrationen. Några deltagare beskriver hur de istället upplever att svenska nyhetsmedier under de senaste tio åren succesivt har präglats allt mer av de högervindar som präglar svensk politik. Det gäller både hur medierna väljer att vinkla nyheterna och i ordval. En deltagare säger:

”Helt ärligt så tror jag att det speglar vindarna från höger, att man har en antifyktingattityd, att man inte vill ha invandrare här [...]. Och som journalist tror jag att det här med skop och vad som säljer, att man ser att fler och fler röstar på Sverigedemokraterna och [...] om 20 procent röstar på Sverigedemokraterna så innebär det att 20 procent av Sveriges befolkning tycker att det är relevant, att dom vill läsa det perspektivet och då är det klart att man anpassar [journalistiken] efter det.”

Anpassningen handlar bland annat om att grupper som kom till Sverige under flyktingvågen 2015 beskrivs i termer av problem, att gruppen av ensamkommande misstänkliggörs och framstår som oärlig när det egentligen är enskilda individer som har uppgivit en ålder som inte överensstämmer med fysiologiska undersökningsfynd. Vidare nämns att nyhetsrapporteringen fokuserar mer på volymer och kostnader nu än tidigare och att de mänskliga och humana perspektiven successivt har fallit ifrån. Medier upplevs också göra skillnad på invandrare och invandrade, i betydelsen att människor från Ukraina inte döms lika hårt som invandrare från Afghanistan, Somalia eller Nordafrika. En deltagare konstaterar att det tycks finnas en rangordning av ”vilka liv som är mest värda” och att det ”påverkar hur man rapporterar”.

Möjligen kan de skilda uppfattningarna om nyhetsrapporteringens inriktning ses som en indikation på det som inom forskningen kallas för fientliga medier-effekten (hostile media phenomenon). Fenomenet innebär att människor har en tendens att uppfatta att medierna missgynnar den egna sidan i en fråga eller konflikt som är av betydelse för individen medan motståndarsidan upplevs bli gynnad (Vallone m.fl., 1985). Det är en dynamik som har kunnat ses i bedömning av nyhetsmediers rapportering om politik såväl som i bedömningen av krigsrapportering och sportjournalistik (Arpan & Raney, 2003; Kim & Billings, 2017). Två psykologiska mekanismer tros ligga bakom effekten – *selektivt minne och selektiv tolkning*, det vill säga att människor har en tendens att komma ihåg mer information som strider mot snarare än stödjer den sida man själv tillhör samt att människor tolkar beståndsdelarna i en nyhet på olika sätt, där fler delar tolkas som att de strider mot den egna sidan (Perloff, 2015). I den här studien handlar det dock primärt inte om att medierna far med osanningar

när de rapporterar om frågor som rör immigration. Snarare rör det sig enligt deltagarna om att medierna ger företräde åt vissa perspektiv framför andra. En deltagare anser att ”det är väldigt sällan nånting inte är sant, men sen att journalisterna vinklar det, det är en annan sak”. En annan påtalar dock att det aldrig riktigt går att veta vad som är sant och inte sant, eftersom man inte vet vad journalisten har för syfte med artikeln. Hen konstaterar att ”det är ju alltid vinkling, ett perspektiv”. Inför intervjuerna har deltagarna fått instruktioner om att det inte är deras egen syn på svensk immigrationspolitik som ska diskuteras, utan nyhetsjournalistiken om immigration. Även om deltagarna i mångt och mycket har försökt hålla sig till detta, har det i vissa deltagares resonemang ändå gått att urskilja huruvida de anser att Sverige bör ha en något mer restriktiv flyktingmottagning eller om den tvärtom ska vara mer generös. Det visar sig också ha viss betydelse för tolkningen av nyhetsrapporteringen. De som upplever att det nog faktiskt har kommit många flyktingar och asylsökande till Sverige, framför allt i samband med nämnda flyktingvåg, tenderar att uppfatta att medierna primärt väljer att fokusera på sådant som är positivt, medan de som gärna ser ett fortsatt generöst mottagande i sin tur upplever att nyhetsbevakningen blivit mer högerinriktad. En av deltagarna reflekterar kort över att människor alltid kommer att tolka nyheterna utifrån sina egna värderingar och intressen och att det förmodligen krävs ganska stora förändringar i nyhetsbevakningen för att grupper som exempelvis står till vänster respektive höger ska bli nöjda. Hen säger bland annat att:

”Dom som anklagar medier för att vara vänstervridna, dom kommer inte att bli nöjda förrän det är jättevridet och rasistiskt. Man ser det man vill se, man väljer vad man vill se.”

Fördömlig tydlighet och förvirrande otydlighet – tre nyhetsartiklar om immigration

När det gäller de enskilda artiklarna uttrycker sig flera deltagare uppskattande om artikeln som handlar om att gymnasielagen har bidragit till att många ensamkommande i Uppsala har lyckats etablera sig på arbetsmarknaden. De menar att det är positivt att journalisten som har skrivit artikeln tydligt hänvisar till vad rapporten som ligger till grund för artikeln säger istället för att slå fast att ”så här är det”. Som exempel nämns inledningen av ett stycke där det står att ”Rapporten visar även att en stor del av de 256 ensamkommande...”. Deltagarna upplever att det är mer trovärdigt när det är tydligt att informationen kommer från rapporten, till skillnad från om reportern hade skrivit ”En stor del av de 256 ensamkommande...”. Det kan kanske tyckas som en marginell skillnad, men deltagarna anser att det i det senare fallet är svårare att avgöra varifrån uppgifterna kommer och vems värdering det är som ges utrymme. Det gäller särskilt om det förekommer beskrivningar som kan uppfattas som värderande eller som är oprecisa när det gäller proportioner (exempelvis att ”nästan alla har fått jobb”, fast det handlar om två av totalt tre individer). Deltagarna menar också att den tydliga hänvisningen till rapporten gör det lättare att avgöra om det som skrivs är journalistens egen åsikt eller om det är fakta som kommer från en extern källa. Likaså om uppgifterna är något som journalisten själv har räknat ut, eller om beräkningen går att hitta i rapporten. En deltagare beskriver hur det är viktigt att hela tiden poängtera ”enligt den här undersökningen” för att visa att det inte är artikelförfattaren som säger det och som tycker si och så, utan det förhåller sig som så att ”det som har framkommit är det här och det här, men det behöver inte stämma överens helt med verkligheten”. Hen menar att det då är tydligt att det exempelvis finns ett statistiskt underlag eller någon seriös undersökning bakom uppgifterna, och inte bara journalistens eget tyckande.

Några deltagare önskar att journalisten hade låtit ytterligare någon representant från gruppen ensamkommande komma till tals i artikeln. De upplever att den som nu får uttala sig ”sitter på flera olika stolar” då hen själv har tillhört gruppen ensamkommande, är kommunpolitiker och dessutom

ordförande i nämnden som har beställt rapporten. För trovärdighetens skull menar flera deltagare att det hade varit bra med ytterligare någon röst i artikeln. Överlag menar de flesta deltagarna dock att artikeln är saklig och nyanserad.

Även artikel om Migrationsverkets prognos för 2022, ”Fler väntas söka asyl i år”, bedöms som relativt saklig av deltagarna. Det finns dock element i artikeln som upplevs som otydliga och det väcks frågor om varifrån uppgifterna kommer. Det senare gäller framför allt om texten bygger på ett pressmeddelande från Migrationsverket eller om reportern själv har kontaktat intervjupersonen för att få en kommentar. Frågan anses viktig då det säger något om huruvida det finns någon form av agenda bakom det som förmedlas. Exempel på sådant som upplevs som otydligt är skrivningen om att ”antagandet sänks från 16 000 till 14 000, men vi gör ett spann mellan 10 000 och 21 000”. Ingen av deltagarna förstår vad som menas, eftersom det i nästföljande stycke står att man tror att antalet asylsökande kommer att öka. Några deltagare resonerar kring om det har funnits en tidigare prognos där antagandet låg på en högre nivå, men förstår i så fall inte varför detta inte nämns i artikeln. Det upplevs också otydligt vilka asylsökande som egentligen avses i prognosen. Det finns bland deltagarna en föreställning om att prognoser över hur många som kommer att söka asyl i Sverige utgår från det antalet människor som förväntas komma till Sverige under en viss tidsperiod. I artikeln omnämns dock hur situationen i Afghanistan tros leda till att personer som redan befinner sig i Sverige kommer att söka asyl på nytt. Deltagarna undrar om det gäller för alla siffror som brukar redovisas ifråga om volymen på invandring och antalet asylsökande. De konstaterar att om den statistik som tas upp i nyhetsmedia även inkluderar människor som redan befinner sig i landet, så måste medierna vara öppna med detta eftersom det är information som är viktiga för att allmänheten ska kunna bilda sig en korrekt uppfattning om hur situationen faktiskt ser ut, i synnerhet som invandring är en viktig politisk fråga för många människor.

Nyheten om paret som har en önskan om att återgälda allt som de själva fick hjälp och stöd med när de kom som flyktingar från Syrien runt 2015 och 2016 – ”Som nyanlända fick de hjälp – nu ger de tillbaka” – är enligt flera deltagare exempel på hur medierna försöker förstärka bilden av invandring som något positivt. Till skillnad från de exempelnyheter som nämnts under den inledande diskussionen, där användningen av ord som hjältar och succé bidrar till att dra ner tilltron till innehållet, menar deltagarna att den här artikeln är mer nyanserad och därmed också mer trovärdig.

Brottslighet – ett område där medierna dammsugs på information

Brottslighet utgör det tredje ämnesområdet som har diskuterats i fokusgrupperna och även här har deltagarna tagit del av tre artiklar som på olika sätt berör området. Den första artikeln handlar om att Kriminalvårdens behov att utöka antalet anstaltsplatser eventuellt kan leda till att fängelset på orten Viskan öppnas igen. Nyheter publicerades av Sundsvalls Tidning den 27 januari 2022 (”Hoppet om anstalt i Viskan tänt igen – så reagerar bybor på uppgifterna: ”Bara bra!””). I artikeln intervjuas några av grannarna till det gamla anstaltsområdet om hur de ställer sig till ett återöppnande. Den andra artikeln berättar om hur polisen vid en kontroll av två bilar som körde ryckigt, hittade en stor mängd stöldgods från en byggarbetsplats. Nyheten publicerades av SVT den 5 maj 2022 (”Polisen följde bil som körde ”ryckigt” – hittade stor stöldgömma”). Artikeln redogör för utfallet i tingsrätten, där två män dömts till villkorlig dom och utvisning för grov stöld. Även de dömdas förklaringar och inställning till brotten redovisas. Den sista artikeln handlar om att anhöriga till en man som blivit mördad, överklagar domen till Högsta domstolen (HD) då de inte är nöjda med att Hovrätten sänkt gärningsmannens straff från 16 till 12 år. Nyheten har publicerats av Hallands Nyheter den 6 maj 2022 (”Familjen överklagar morddom”). I artikeln redogörs kort

för när mordet inträffade, vad gärningsmannen har berättat i Tingsrätten respektive Hovrätten samt vad de anhörigas målsägarbiträde tidigare har sagt till Hallands Nyheter angående de anhörigas önskan om att söka prövningstillstånd hos HD.

Deltagarna i fokusgrupperna beskriver hur de vid större händelser som mord eller vid grova brott som skett geografiskt nära där individerna eller deras anhöriga bor, i det närmaste dammsuger medierna efter information om vad som har hänt och om det finns någon fara för allmänheten i området. En person berättar hur hen när ett mord skedde i bostadsområdet kollade många olika källor för att få en så bred bild som möjligt för att kunna bilda sig en uppfattning om situationen. Hen vände sig bland annat till den lokala morgontidningens, Aftonbladets och SVT:s respektive nyhetssajter för att läsa artiklar och följde direktsändningar från SVT och Sveriges Radio. Det hen särskilt var intresserad av att ta del av var intervjuer med personer som hade övergripande ansvar, framför allt företrädare från polisen eftersom dessa upplevs förmedla den mest korrekta och trovärdiga informationen. Hen berättar vidare:

”Jag vill få mycket information men jag vill också får informationen och fakta bekräftad genom att kolla om det rapporteras på liknande sätt i olika medier. Alltså, det räcker inte med bara en källa, som en enda nyhetsartikel, utan jag vill, eller jag vill hitta mer information från andra medier. Och även om det finns nån som har varit i närheten och sett vad som har hänt.”

Ju närmre källan som informationen kommer från, desto mer tillförlitlig upplevs den vara. Deltagaren beskriver att hen litar mer på det som presenteras av nyhetsmedia om hen får ta del av en intervju med någon polis och får höra dennes ord och beskrivning, eller om det finns någon drabbad som har intervjuats. Det räcker inte bara att läsa, utan det är viktigt att ”höra de exakta orden”. Det är tydligt att kombinationen av text och autentisk bild och ljud är viktigt, något som inte bara uttrycks av den här deltagaren utan nämns av så gott som alla som deltagit i fokusgruppsintervjuerna. Det samma gäller även den informationssökningsrutin som beskrivits ovan. En annan deltagare betonar att man vill ha så mycket information som möjligt när det rör sig om viktiga händelser. Dessutom kan rapporteringen ibland skilja sig mycket i olika nyhetsmedier, beroende på vilken vinkel som journalisterna har valt att fokusera på. SVT och Sveriges Radio upplevs generellt som mer transparenta med var informationen kommer ifrån och vilka fakta som är säkra respektive vad som i nuläget är osäker information.

Flera av deltagarna går vidare till Flashback i sökandet efter information, särskilt när det gäller händelser som berör särskilt mycket eller som väcker nyfikenhet. Det mesta som skrivs i trådarna kategoriseras som ”ren dynga”, men bland inläggen kan det också finnas information som ännu inte har förmedlats av nyhetsmedierna men som längre fram bekräftas av exempelvis polisen eller

Anhöriga överklagar hovrättens dom för mordet vid Tullbron

Nya fängelset i Viskan

Nu tänds hoppet om en anstalt i Viskan – så reagerar bybor på uppgifterna: "Bara bra"

De två männen ertappades med mängder av verktyg från samma byggarbetsplats på Varvsholmen i Kalmar. Foto: Bilder från Polisens förundersökning

Polisen följde bil som körde "ryckigt" – hittade stor stöldgömma

De tre artiklarna om brottslighet.

återfinns i något förundersökningsprotokoll. Deltagarna tycker att det är intressant hur uppgifter kan komma fram på Flashback utan att de har funnits med i media, och sedan visa sig stämna. Det väcker frågor om hur informationen egentligen har tagit sig dit och vilken relation personen som sprider informationen har till platsen där händelsen har utspelat sig, om personen exempelvis tillhör kategorin blåljuspersonal alternativt media.

Det är dock inte alla som uppskattar att det går att hitta detaljerad information om brottsoffer och misstänkta gärningspersoner på sajter som Flashback, eller för den delen i kvällspressen. En deltagare lyfter den skada som publicering av sådant material kan orsaka:

”Det här med att dom lägger ut all information från ett brottmål [...]. Det kan ju vara att någon är häktad men sedan släpps, men då finns ändå dom uppgifterna ute för alla att ta del av. [---] Jag gillar inte sättet som dom hänger ut dom som har gjort det. Jag tycker att man... Jag vet inte hur jag ska förklara det, men jag litar inte på det när dom håller på så.”

Det lyfts även att medier som Aftonbladet och Expressen gärna lägger fokus på huruvida det handlar om en utländsk människa eller person med invandrarbakgrund, vilket inte uppskattas:

”Ja, men typ som Aftonbladet. När det är något stort eller allvarligt brott så är dom så på med att ”han är utländsk” och sedan ”ja, då är det islam”. Det var det enda som dom ville veta, liksom. Dom ville få fram att det här är en utländsk människa.”

Flera deltagare instämmer i denna upplevelse. En beskriver att hen ”reagerar på att det är sånt fokus på att ta reda på var personen kommer från, om det är mellanöstern och om det är islam” och en annan fyller i att ”jag gillar inte det för det är själva handlingen du ska fokusera på, inte var du kommer ifrån”. Några deltagare reflekterar över att det under de senaste åren också har blivit stort fokus på att lyfta fram att gärningsmannen lider av psykisk ohälsa och att det görs av alla medier, inte bara av kvällspressen. Det påpekas att väldigt många människor har någon form av psykisk ohälsa i perioder men att det inte betyder att de är potentiella mördare. Deltagarna efterfrågar ett bredare perspektiv när medierna spekulerar i varför en person har begått en viss gärning, som till exempel mord eller terrordåd, istället för ett ensidigt fokus på etnicitet, religion eller psykiatriskt tillstånd.

Bland de händelser som refereras till i diskussionerna finns sådant som har skett under 2021 och 2022, men också terrordådet på Drottninggatan i Stockholm 2017. Trots att fem år har hunnit passera nämner flera deltagare hur mediebevakningen såg ut precis när dådet hade inträffat och hur denna fungerar som ett slags ”skräckexempel” på när den professionella nyhetsjournalistiken havererar. En person berättar:

”Jag kommer så väl ihåg det där hemska terrordådet, det var nästan perversast liksom hur reportrar slängde sig på mikrofonen och drog upp den ena lösryckta teorin efter den andra från de mest panikslagna medborgarna.”

En annan deltagare fortsätter:

”Jag blev så besviken på svenska medier, att de var så oprofessionella och spred en massa teorier utan att kolla källor och sedan så stämde det inte. Sen lovade dom bot och bättring, men ändå händer det fortfarande. Dom spred grejer som inte borde gått ut till allmänheten.”

Det resoneras kring vikten av att informationen som förmedlas är korrekt. Även om det kan komma rättelser när någon uppgift har blivit felaktig, så är det inte säkert att alla ser den. Dessutom har ”många läst det redan, misstaget” och tagit det för sanning, trots att det som varit felaktigt i efterhand har korrigerats. Det kan också vara svårt att ”förlåta” misstaget, även om mediet i fråga har gjort en rättelse, särskilt om det rör något som engagerar. Den generella uppfattningen är att medier som Aftonbladet och Expressen kan vara så måna om att göra en snabb publicering och att nyheten ska vara säljande och locka så många uppmärksamhet som möjligt, att man slirar på informationen eller intervjuar personer som egentligen inte borde vara med i rapporteringen. Det handlar till exempel om att prata med vittnen och publicera uppgifter som kan äventyra möjligheten att få en brottsling dömd. En person säger:

*”När det kommer till den punkten att dom sprider grejer som vittnet borde säga till polisen och som dom därför inte borde gå ut med offentlig, då är det **nej!**”*

Flera deltagare nämner att det borde finnas någon etisk uppförandekod för nyhetsmedier som säger att man inte får sprida sådana uppgifter eller att man inte får intervju personer som är uppenbart skrämda och i chock. Det upplevs som särskilt angeläget eftersom ”ingenting försvinner från internet, även om man försöker få bort det”. Några menar att SVT oftast uppvisar ett bättre omdöme i frågan och att de därför upplevs som mer seriösa och ansvarstagande.

När alla ord blir lästa – tre artiklar om brottslighet

Två av de artiklar på temat brottslighet som deltagarna har fått ta del, upplevs av samtliga som väl skrivna och lätta att förstå. Det gäller SVT:s artikel ”Polisen följde bil som körde ”ryckigt” – hittade stor stöldgömma” och Hallands Nyheters artikel ”Familjen överklagar morddom”. Artiklarna beskrivs innehålla den information som behövs för att förstå händelseförloppet, de olika parternas inställning, motiveringen till domslutet och var ärendet befinner sig just nu. Förutom strukturen används också ett språk som gör det möjligt att ta till sig hela artikeln. En deltagare beskriver att artikeln från Hallands Nyheter ”är lättläst, alltså jag får med alla, alltså jag skumläser inte utan får med alla ord”. En annan berättar att hen är dyslektiker och därför uppskattar att texten är kort och koncis men ändå innehåller alla viktiga detaljer. Hen fortsätter:

”Jag gillar när en journalist snyggt har formulerat något och det är objektivt. Det här är fint formulerat, kortfattat, inget ordblajande.”

Innehållet i de båda artiklarna upplevs som sansat och utan onödiga detaljer om vilka de inblandade aktörerna är. Några menar att det kan bero på att den akuta fasen redan är överspelad och att artiklarna mer sammanfattar händelseförloppen från början till slut. En person nämner att hen ofta upplever att medierna inte följer upp sådant som de har rapporterat om, till exempel om sjukhuset verkligen behövde slå ihop avdelningar och stänga viss verksamhet under sommaren (artikeln i Örnsköldsviks Allehanda om krisen på Sundsvalls sjukhus). Vid större brott är det dock annorlunda, för då kommer ofta en rapportering om att rättegången har varit och vad gärningspersonen fick för straff. Visserligen kan det ta lång tid innan återkopplingen kommer, men det konstateras att det knappast är mediernas fel.

Artikeln om anstalten i Viskan, ”Hoppet om anstalt i Viskan tänt igen – så reagerar bybor på uppgifterna: ”Bara bra””, genererar färre synpunkter hos deltagarna. Den huvudsakliga frågan som uppstår är hur representativa intervjupersonerna är för byborna i allmänhet, med tanke på att de har en så

positiv inställning till att fängelseanstalten eventuellt kan återöppnas. En person nämner att hen funderat på frågan om fler fängelser häromdagen och huruvida platsbristen leder till att människor kommer undan med småbrott eftersom det inte finns någonstans att förvara dem. Hen skulle därför gärna se fler artiklar om hur det går med utbyggnaden av kriminalvården.

Konklusioner

- Sjukvårdsrapportering uppfattas ofta som mer ärlig och direkt än annan nyhetsbevakning. Det gäller särskilt när nyheterna tar upp de svårigheter och utmaningar som finns i hälso- och sjukvårdens dagliga verksamhet, såsom villkoren för personalen och möjligheten att erbjuda tillräckligt med vårdplatser.
- Nyheter om immigration betraktas på olika sätt beroende på vilka glasögon de filtreras genom. Deltagare som förknippar immigration med volymer och samhällets kapacitet, tenderar att uppleva att nyhetsmedier ofta försöker förmedla en positiv bild av invandring som kontrast till kritiken som framförs i den politiska debatten. Deltagare som utgår från ett humanitärt och individbaserat perspektiv, tenderar i sin tur att uppleva drag av högervindar i rapporteringen om immigration.
- Det ställs höga krav på att nyheter om brottslighet ska ge publiken korrekt information, och helst också innehålla intervjuer med polisen. Brottslighet är ett av de ämnesområden som kan få deltagarna att dammsuga medierna i jakt på information, åtminstone om det har hänt något stort eller om något har skett i det egna närområdet.

Fokusgrupperna efterfrågar mer fakta och mindre politiskt spel när det kommer till valbevakning.

Foto: Engin Akyurt/Pixabay.

Den speltokiga valbevakningen

I valet av vilka artiklar deltagarna i fokusgruppsintervjuerna skulle få ta del av gjordes ett medvetet val att inte inkludera nyheter som berörde politiken inom respektive område eller omfattade intervjuer med företrädare för politiska partier. Avsikten var att minimera risken för att diskussionerna skulle komma att kretsa kring den förda politiken och deltagarnas åsikter om densamma, istället för om nyhetsjournalistiken. Visserligen har det någon gång ibland gått att ana var deltagarna står i exempelvis synen på invandring, men det har varit medierna och journalistiken som stått i fokus under samtalen.

Det har dock inte hindrat att frågan om mediers rapportering om politik, politiska partier och politiker kommit upp i diskussionerna, då framför allt om mediernas bevakning i samband med valrörelsen. Diskussionerna har legat på en mer övergripande nivå, likt samtalen om den generella nyhetsrapporteringen om sjukvård, invandring och brottslighet. Skillnaden har dock varit att det inte har funnits några artiklar för deltagarna att ta del av.

En av frågorna som tagits upp är huruvida mediebevakningen egentligen är objektiv, i betydelsen att valet av ämne och vinkel är oberoende av journalistens och redaktionens politiska agenda liksom av påtryckningar från yttre krafter. Få av deltagarna tror att journalistiken verkligen är oberoende, men uppfattningarna om vad som ligger bakom varierar. Några menar att alla medier, möjligen med undantag för public service, är influerade av den politiska färg som redaktionen har. Resonemangen ligger i linje med resultaten från en tidigare delstudie som gjorts i projektet (Andersson & Jervelycke Belfrage, 2022). En person anser att alla nyheter är politiska och att det finns särskilt mycket politisk agenda bakom allt när det är valår. En annan menar att om medierna ska rapportera om något objektivt så ska de inte ta hänsyn till politiken, utan istället fråga vad som har hänt. Men även

om medierna vill påskina att de gör en oberoende bevakning så ”skiner det ändå igenom på något sätt i rubriksättningen” vilken sida journalisten står på. Deltagarna har dock svårt att komma på några konkreta exempel i samband med intervjuerna. Det konstateras dock att ”det är skillnad om det är politik eller om det är vädret [för om] det är politik så kan man förvränga det lite” medan vädret är som det är. Några enas om att det enda som är riktigt objektivt och tillförlitligt är ”trafikinformation och sjövädret”. En åtgärd som nämns som förslag till hur man skulle kunna komma ifrån att journalistiken är styrd av någon form av politisk agenda, är att journalisterna och media är mer öppna med var de själva står. Det skulle göra att den som tar del av en viss nyhet inte skulle behöva lägga så mycket energi på att försöka lista ut om det finns någon bakomliggande agenda. En av deltagarna försöker dock mildra journalisternas ansvar något:

”Jag tror inte att det är de enskilda journalisterna, utan jag tror att det är hela nyhetsredaktionen som styrs åt det här hållet. Och det är precis som med politiska budskap, att även om det finns liksom en grundidé, en ideologi, så finns det ändå en slags tanke att, ja, det här säljer. Man nischar.”

Tanken om att journalisterna påverkas av vad som är gångbart hos publiken eller inte och vad arbetsgivaren förväntar sig i termer av att nå höga publiksiffror, återkommer i flera resonemang:

”Jag tror att det är en blandning mellan objektivitet, att det fortfarande ska kunna passera som [professionellt], alltså det får ju inte vara galet liksom, samtidigt som jag tror att det finns i alla medier nåt sånt här, att journalisterna vill ju bli publicerade så då måste det vara intressant [för publiken] och nyhetsmedierna vill ju sälja så då finns det en ekonomisk aspekt i det också, tänker jag. Även stora medier som kanske inte är lika sensationsinriktade [som kvällstidningar] så måste dom ju sälja sina nyheter. Och journalisterna, dom måste hitta ett ämne som arbetsgivaren vill investera i.”

En del menar att journalisterna kanske inte ens är medvetna om att de anpassar sig efter sådant som de tror tilltalar den stora massan. En nackdel som beskrivs är att nyhetsbevakningen fastnar i en spiral där medierna ”bara skildrar samma perspektiv om samma saker hela tiden” och att man då befäster vissa normativa ställningstaganden om vad som egentligen är viktigt i samhället. Det resoneras kring att varje gång en viss vinkel eller ingång i ett ämne väljs, så gör journalisterna också ett ställningstagande som på ett eller annat sätt lyfter fram någon form av politisk inriktning. Deltagarna menar att det blir särskilt tydligt när det redan i inledningen av ett inslag eller en artikel sätts rammar för vad som är rätt eller fel, exempelvis i nyhetssändningar där programledaren inleder med ord som att ”nu ska vi debattera de negativa effekterna av det fria skolvalet”. Eller att medierna inför valet valde att om och om igen mata på med inslag och debatter om skjutningar och gängkriminalitet, trots att den brottslighet som flest människor råkar ut för handlar om stölder och inbrott. Med ett sådant fokus bidrar medierna till att måla upp en bild av att det dödliga våldet ökar okontrollerat och att det ”håller på att gå åt helvete”. En deltagare påpekar att statistik visar att det dödliga våldet inte är mer omfattande idag än på 1980-talet, vilket gör att medierna bidrar med en allmänt skev bild av situationen, en skevhet som blev än större i samband med valet. En deltagare menar att medierna framför allt tycks vara angelägna om att vilja publicera sådant som bekräftar människors fördomar.

När det gäller valbevakningen råder en samstämmighet om vad deltagarna önskar sig av nyhetsmedierna inför framtida val: mer fakta och fokus på att förklara vad olika politiska förslag konkret innebär, mindre av politiskt spel och möjlighet för parterna att nyttja mediernas plattformar för att ägna sig åt smutskastning. Det nämns att journalisterna behöver ställa andra typer av frågor för att

undvika att partierna svarar genom att lyfta motståndarnas fel och brister, och istället konkretiserar sina egna förslag. Så som nyhetsbevakningen och olika valdebatter har sett ut ”blir det mer svårt att förstå vad dom olika partierna vill”. Det finns också önskemål om att nyhetsmedier ska ägna mer tid åt de olika partiernas ideologier genom att förklara vad dessa innebär och hur de politiska förslag som förs fram hänger samman med respektive partis ideologi. På så sätt menar deltagarna att det skulle vara lättare att avgöra om partierna framför allt ägnar sig åt populism och valfläsk, eller om de faktiskt är seriösa och har för avsikt att arbeta långsiktigt och djupgående med de områden som lyfts fram. Valdebatterna i tv sågas mer eller mindre jäms med fotknölna av deltagarna. En deltagare anser att:

*”Det finns inget som är så tråkigt som partiledardebatter. Man försöker bara ta po-
änger, man försöker få igenom sin egen liksom världsförklaring och anklagar alla
andra för att ha fel. Så jobbigt! Nej, jag tycker inte om partiledardebatter, alltså.”*

Ett undantag förekom dock inför valet 2022 och det var en debatt som anordnades av SVT där de båda statsministerkandidaterna möttes. Deltagarna beskriver hur Magdalena Andersson och Ulf Kristersson fick lägga ut texten om sådant som ”på riktigt” är viktigt för människor, i det här fallet för de av allmänheten som fanns på plats för att lyfta sina hjärtefrågor i programmet. Några av deltagarna önskar sig i framtiden valprogram där partiledarna inte tillåts vara med, där fokus tvärtom ligger på att gå igenom partiernas förslag och utröna i vilken mån de är möjliga att genomföra och vad konsekvenserna av ett sådant genomförande i så fall skulle bli för olika grupper i samhället. En person beskriver hur medierna har ett ansvar för att begripliggöra politiken:

*”Politik kan vara, såhär, ganska svårtillgängligt, så där tänker jag att medierna
har ett slags ansvar att få det att nå ut till folket på ett sätt som gör att man förstår.
Och det är en sak som medierna inte uppfyller alla gånger.”*

En annan person hakar på och säger:

”Att medierna skulle tjäna folket lite mer, det skulle vara fint, typ.”

Flera av de deltagare som befinner sig i 20–25-årsåldern pekar på att mediernas bevakning inför ett val är helt central för att de ska kunna förstå vilka alternativ som finns och vad olika förslag innebär i praktiken, särskilt som de själva inte har hunnit få så mycket livserfarenhet än och därför inte kan bedöma förslagets rimlighet.

*”Om man kanske har varit med mer förr. Då har man kanske mer erfarenhet, lik-
som, än vi som är lite yngre och som kanske inte har lika... Jag tänker bara ut **mitt**
perspektiv, jag har inte, jag har inte levt så länge och jag tänker, att jag har inte
den erfarenheten i min ryggsäck för att kunna veta riktigt vad **jag** ska välja när det
kommer till politik och allt det här.”*

En annan person flikar in:

*”Jag tänker också sådär med erfarenhet, att när man har mindre erfarenhet, är
yngre, så då kanske man helt enkelt får tro på det journalisterna säger för att man
inte, man har inte det engagemanget och intresset av att gå vidare och läsa igenom
exakt vad partierna står för. Så då går man ju ändå lite på det som journalister
skriver, för man måste ju gå på nånting.”*

Några deltagare beskriver att de nästan alltid scrollar förbi nyheter som rör politik eftersom det upplevs vara så mycket skitsnack. En deltagare säger:

”Det handlar mycket om att dom ska dra ner varandra i dom olika partierna, och då känner jag att då vet jag inte vad det här partiet står för när det enda dom gör är att gnälla på dom andra partierna, så då orkar jag inte bry mig om att läsa det.”

Det förs också fram önskemål om att medierna skulle granska vallöften mer mellan valen än som nu, strax före valet. Ett förslag är att det görs ordentliga genomgångar efter ett, två och tre år, för att väljarna ska ha så mycket insikt med sig som möjligt inför valet och inte bara behöva gå på det som skrivs eller sägs under valrörelsen. En av deltagarna säger att ”det tycker jag att folket förtjänar”. Målet borde vara att få människor att diskutera med varandra, att utforska sina egna åsikter, istället för att bara lyssna på vad politikerna säger om varandra i intervjuer och debatter. ”Det berör inte mig så mycket mer än att jag fattar att jag ska ta någons parti”, menar en person. Ett sista citat som ytterligare belyser hur deltagarna upplever nyhetsbevakningen inför valet, lyder:

”Vi vill inte ha konflikt längre. Vi vill ha lösningar. Vi är trötta på konflikt.”

Konklusioner

- Nyhetsmediernas bevakning av valet väcker en rad frågor hos fokusgruppsdeltagarna om huruvida journalister och nyhetsredaktioner egentligen är oberoende och objektiva när de rapporterar om politik. Flödet av åsiktsmaterial och nyhetsjournalistik på nyhets-sajterna gör det svårt att skilja mellan oberoende journalistik och tyckande.
- Valbevakningen har präglats av stort fokus på det politiska spelet och konflikter mellan politiska partier och partiledare. Deltagarna efterfrågar mer utrymme för sakfrågorna och vad dessa konkret innebär, och betydligt mindre utrymme för spel och smutskastning.
- Det efterfrågas också mer granskning mellan valen av hur väl vallöften uppfylls.

Avslutande analys och framåtblick

Det började som en nyfiken tanke. Vilka är egentligen sällananvändarna och hur ser deras uppfattningar om nyheter och samhällsjournalistik ut? Tanken växte och blev till ett projekt – ”Mediebor-gare i nyhetsskugga”. Med utgångspunkt i nationella enkätundersökningar och fokusgruppsinter-vjuer har projektet försökt närma sig frågan om sällananvändare. De nationella undersökningarna ger vid handen att andelen sällananvändare inte förefaller ha ökat nämnvärt över tid, framför allt tack vare sociala medier och den exponering för nyheter som kommer på köpet vid användningen av dessa. Sociala medier bidrar till att upprätthålla nyhetskonsumenterna på en relativt hög nivå även bland yngre vuxna. Ett svagt samhällsintresse, lägre tilltro till institutioner och till medmänniskor, liksom ett något större missnöje med hur samhället fungerar, är dock några av de egenskaper som kännetecknar gruppen av människor som sällan eller aldrig tar del av nyhetsmedier.

Några av dessa drag har också återfunnits hos deltagarna i projektets båda fokusgruppsstudier. Vis-serligen har de flesta av deltagarna tagit del av nyheter åtminstone någon gång i veckan, i vissa fall betydligt oftare, vilket inte tillförlitligt kvalificerar dem som sällananvändare så som gruppen definie-rats i de kvantitativa analyserna. I de senare har nyhetsexponering mer sällan än en gång i veckan utgjort gränsen för sällananvändning. Många av fokusgruppernas deltagare har dock legat relativt nära denna gräns.

Den första av fokusgruppsstudierna hade ett relativt brett anslag, där deltagarnas allmänna uppfatt-ning om nyhetsjournalistik och nyhetsmedier liksom reflektioner kring deras egen nyhetskonsum-tion legat i fokus. Den andra fokusgruppsstudien, på vilken den här rapporten bygger, har riktat blicken mot specifika ämnesområden. I denna avslutande analys kommer några av huvudresultaten från dessa båda studier att beläggas ytterligare.

Ett av de tydligaste huvuddragen i fokusgruppsintervjuerna har varit deltagarnas fokus på källkri-tik. För att navigera i det omfattande utbudet av medier som människor har att välja mellan, krävs åtminstone en något så när kritisk blick på var information kommer från och vilka motiv som ligger bakom avsändarens val att sprida informationen. Källkritik finns sedan 2011 med som en del av den digitala kompetens som läroplanen för grundskolan och förskoleklasser stipulerar att barn och unga ska få med sig i undervisningen (Skolverket, 2017, 2022). Det innebär att källkritik numera finns med som ett naturligt inslag i många yngre vuxnas vardag, så även i när nyheter ska konsumeras. Studier har också visat att yngre är betydligt bättre än äldre på att förhålla sig kritiska till källor på internet (Internetstiftelsen, 2017, 2019). Det ligger således i sakens natur att frågor som rör nyhets-journalistikens oberoende, dolda agendor och otydligheter kring informationens ursprung är en central del i de diskussioner som förts i fokusgrupperna. Den brännande frågan är om nyhetsmedi-erna är införstådda med att det i nyhetspubliken finns en ny, mer källkritisk generation av mediean-vändare.

Det finns bland studiens deltagare många individer som upplever att journalister och nyhetsmedier inte är helt ärliga med vilken agenda som driver nyhetsjournalistiken. Det är inte nödvändigtvis så att deltagarna tycker att journalister ljugar, men att det finns någon form av motiv och medvetet ställningstagande bakom den enskilda nyhetstexten eller nyhetsinslaget är de allra flesta deltagarna överens om. Här finns en klar förbättringspotential för svenska nyhetsredaktioner, när det gäller att tydliggöra var information kommer ifrån och vems röst det egentligen är som hörs. Detsamma gäller för transparensen kring hur nyhetsarbetet ser ut, vilka professionella ställningstaganden som journalister och redaktioner gör, varför vissa uppgifter kan redovisas medan andra omfattas av käll-

skydd och förblir dolda för publiken, liksom på vilket sätt och varför etiska gränsdragningar görs. Särskilt angeläget är det också att göra en tydligare distinktion mellan nyhetsjournalistik och åsiktsjournalistik.

Ytterligare en gemensam nämnare för diskussionerna i de olika fokusgrupperna är betoningen av vikten av konstruktivitet i nyhetsjournalistiken. Det efterfrågas genomgående ett mer lösningsorienterat och ett mindre konfliktorienterat perspektiv i journalistiken. Det senare orsakar både frustration och missmod hos deltagarna, och får en del individer att aktivt prioritera bort nyheter. Den konflikt- och problemfokuserade journalistiken tenderar snarare att upplevas som en belastning än ett tillskott i vardagen. Istället önskar sig deltagarna en rak och oberoende nyhetsjournalistik med konstruktiva element.

Detsamma gäller för nyhetsmediernas rapportering inför de allmänna valen. Konfliktnivån och graden av politiskt spel upplevs ta alltför stort utrymme i bevakningen, medan det konkreta innehållet i de politiska sakfrågorna och partiernas ideologiska ställningstaganden hamnar i skymundan.

Så vad finns det då att göra? Eller snarare, i vilken utsträckning bör någonting göras? En central fråga är huruvida det genom förändringar av nyhetsjournalistikens former är möjligt att nå gruppen av sällananvändare. Kanske är det inte helt rimligt att tänka sig att dessa individer kommer att etablera mer regelbundna vanor enbart som följd av satsningar som görs på nyhetsredaktionerna, eftersom tröskeln för att ta del av traditionella nyhetsmediers utbud sannolikt är hög i denna grupp. Desto viktigare torde det däremot vara att försöka förbättra upplevelsen hos de som ligger på andra sidan gränsen för sällananvändning, det vill säga de som tar del av nyheter mer slumpmässigt och med viss oregelbundenhet. Med andra ord de flesta av dem som har ingått i det här projektets fokusgruppsstudier.

En förändring torde inte enbart vara relevant för dessa individer utan också för de av studiens deltagare som ägnar sig åt en mer regelbunden nyhetskonsumtion. För även dessa står bakom de resonemang och uppfattningar som har kommit till uttryck i studien.

Utöver själva upplägget av nyhetsjournalistiken är det också värt att ägna en tanke åt betalväggar. I projektets andra delstudie framkom att betalväggar skapar både frustration och misstro. Det handlar dels om att medierna upplevs krydda rubriker i syfte att tvinga fram en prenumeration på nyhetsplattformen eller tidningen som helhet, dels om att betalväggar rimmar illa med bilden av medierna som demokratins stöttepelare. Det senare då betalväggar hindrar medborgarna från att ta del av viktig information. Det bör tilläggas att det bland deltagarna finns en medvetenhet om att nyhetsmedier behöver tjäna pengar för att få verksamheten att gå runt, men principen att neka människor tillgång till den information som genereras av den tredje statsmakten ger deltagarna en bitter eftersmak. Kanske är det dock en fråga som snarare behöver lösas på ett strukturellt plan, mellan medier och makthavare, än mellan medborgarna och medierna. Oavsett bidrar betalväggar till att stöta bort unga, källkritiska mediekonsumenter med en redan sviktande relation till nyhetsmedier.

Referenser

- Andersson, U. (2007). Lokala nyheter dagspressens starka kort. I Holmberg, S. & Weibull, L. (red) *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Andersson, U. (2018). *Svenska nyhetsvanor*. Stockholm: Myndigheten för press, radio och tv.
- Andersson, U. (2019). Stabilt men polariserat förtroende för svensk nyhetsrapportering 2016–2018. I Truedson, L. (red) *Tillståndet för journalistiken. Mediestudiers årsbok 2018/2019*. Stockholm: Institutet för mediestudier.
- Andersson, U. (2021). Sällananvändare av nyheter. Sociala medier, politiskt intresse och tillit spelar avgörande roller. Rapport 2021:2. Göteborg: Medier & Demokrati, Lindholmen Science Park. https://medierochdemokrati.lindholmen.se/sites/default/files/content/resource/files/rapport_sallananvandare.pdf
- Andersson, U. (2022). Stärkt förtroende för sjukvården, journalister och riksdagens politiker. I Andersson, U., Oscarsson, H., Rönnerstrand, B. & Theorin, N. (red) *Du sköra nya värld*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Andersson, U. & Jervelycke Belfrage, M. (2022). I huvudet på sällananvändare. Rapport 2022:2. Göteborg: Medier & Demokrati, Lindholmen Science Park. https://medierochdemokrati.lindholmen.se/sites/default/files/content/resource/files/i_huvudet_pa_sallananvandare_klar.pdf
- Andersson, U. & Weibull, L. (2013). Hur läser vi den lokala morgontidningen idag? I Weibull, L. Oscarsson, H. & Bergström, A. (red) *Vägskäl*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Arpan, L.M. & Raney, A.A. (2003). An experimental investigation of news source and the hostile media effect. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 80(2): 265–281. <https://doi.org/10.1177/107769900308000203>
- Blekesaune, A., Elvestad, E. & Aalberg, T. (2012). Tuning Out the World of News and Current Affairs – An Empirical Study of Europe’s Disconnected Citizens. *European Sociological Review*, 28(1): 110–126.
- Edgerly, S. (2017). Seeking Out and Avoiding the News Media: Young Adults’ Proposed Strategies for Obtaining Current Events Information. *Mass Communication and Society*, 20(3): 358–377.
- Holmberg, S. & Weibull, L. (2017). Långsiktiga förändringar i svenskt institutionsförtroende. I Andersson, U., Ohlsson, J., Oscarsson, H. & Oskarson, M. (red) *Larmar och gör sig till*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Internetstiftelsen i Sverige (2017). *Svenskarna och internet 2017*. Stockholm: IIS. https://internetstiftelsen.se/docs/Svenskarna_och_internet_2017.pdf
- Internetstiftelsen i Sverige (2019). *Svenskarna och internet 2019*. Stockholm: IIS. <https://svenskarnaochinternet.se/app/uploads/2019/10/svenskarna-och-internet-2019-a4.pdf>
- Kantar Public & Medieakademin (2022). *Förtroendebarmetern 2022. Allmänhetens förtroende för institutioner, politiska partier, massmedier och företag*. https://medieakademin.se/wp-content/uploads/2022/03/Presentation_fortroendebarmetern_2022.pdf
- Kim, Y. & Billings, A.C. (2017). A hostile sports media?: Perceived nationalism bias in online sports coverage. *Electronic News*, 11(4): 195–210. <https://doi.org/10.1177/1931243117701524>
- Lee, H. & Yang, J. (2014). Political Knowledge Gaps Among News Consumers with Different News Media Repertoires Across Multiple Platforms. *International Journal of Communication*, 8: 597–617.
- Migrationsverket (2022). Information med anledning av situationen i Ukraina. <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Aktuella-fragor/Situationen-i-Ukraina.html> (besökt 2022-12-01)

- Perloff, R.M. (2015). A three-decade retrospective on the hostile media effect. *Mass Communication & Society*, 18(6): 1–29.
- Shehata, A., Wadbring, I. & Hopmann, D.N. (2015). A longitudinal analysis of news-avoidance over three decades: From public service monopoly to smartphones. Paper for the ICA conference, 21-25 May 2015, San Juan, Puerto Rico.
- Skolverket (2017). *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Reviderad 2017)*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2022). *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet – Lgr22*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/getFile?file=9718>
- Skovsgaard, M. & Andersen, K. (2020). Conceptualizing news avoidance: Towards a shared understanding of different causes and potential solutions. *Journalism Studies*, 21(4): 459–476.
- Strömbäck, J., Falasca, K. & Kruike-meier, S. (2018). The Mix of Media Use Matters: Investigating the Effects of Individual News Repertoires on Offline and Online Political Participation. *Political Communication*, 35(3): 413–432.
- Vallone, R.P., Ross, L. & Lepper, M.R. (1985). The hostile media phenomenon: biased perception and perceptions of media bias in coverage of the Beirut massacre. *Journal of personality and social psychology*, 49(3): 577.
- Van Aelst, P., Strömbäck, J., Aalberg, T., Esser, F., de Vreese, C., Matthes, J. & Stanyer, J. (2017). Political Communication in a High-Choice Media Environment: A Challenge for Democracy? *Annals of the International Communication Association*, 41(1): 3–27.
- Weibull, L. (1983). *Svensk tidningsläsning*. Stockholm: Liber.

Förteckning över nyhetsartiklar

- Dalslänningen, 2022-05-06, ”Personalbrist utlöser stabsläge på Näl”.
Artikeln är från papperstidningen och har lästs via Retriever. Artikeln finns även på nyhetssajten, med rubriken ”Personalbrist utlöser stabsläge på Näl: ”Små marginaler””. <https://www.dalslanningen.se/2022/05/04/personalbrist-utloser-stabslage-pa-nal-sma-marginaler/> (betalvägg)
- Hallands Nyheter, 2022-05-06, ”Familjen överklagar morddom”.
Artikeln är från papperstidningen och har lästs via Retriever. Artikeln finns även på nyhetssajten, med rubriken ”Anhöriga överklagar hovrättens dom för mordet vid Tullbron”. <https://www.hn.se/nyheter/falkenberg/anh%C3%B6riga-%C3%B6verklagar-hovr%C3%A4tens-dom-f%C3%B6r-mordet-vid-tullbron-1.71973486> (betalvägg)
- Katrineholms-Kuriren, 2022-02-08, ”Fler väntas söka asyl i år”.
Artikeln är från papperstidningen och har lästs via Retriever. Artikeln finns även på nyhetssajten. https://kkuriren.se/bli-prenumerant/artikel/re0yqzyl/kk-2m2kr_s_22 (betalvägg)
- Nordvästa Skånes Tidningar, 2022-01-09, ”Som nyanlända fick de hjälp – nu ger de tillbaka”.
Artikeln är från papperstidningen och har lästs via Retriever. Artikeln har även publicerats på Helsingborgs Dagblads nyhetssajt 2022-01-10. <https://www.hd.se/2022-01-10/de-fick-hjalp-som-nyanlanda--nu-ger-de-tillbaka>
- Sundsvalls Tidning, 2022-01-27, ”Hoppet om anstalt i Viskan tänt igen – så reagerar bybor på uppgifterna: ”Bara bra””.
Artikeln är från nyhetssajten och har lästs via Retriever. <https://www.st.nu/2022-01-27/nu-tands-hoppet-om-en-anstalt-i-viskan--sa-reagerar-bybor-pa-uppgifterna-bara-bra> (betalvägg)
- SVT, 2022-05-05, ”Polisen följde bil som körde ”ryckigt” – hittade stor stöldgömma”.
Artikeln är från nyhetssajten. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/smaland/tva-man-doms-for-stolder-pa-varvsholmen-i-kalmar>
- Upsala Nya Tidning, 2021-11-02. ”Varannan ensamkommande i Uppsala har fått jobb”.
Artikeln är från papperstidningen och har lästs via Retriever. Artikeln finns även på nyhetssajten. https://unt.se/bli-prenumerant/artikel/jnxyxz4r/unt-2m2kr_s_22 (betalvägg)
- Ölandsbladet, 2022-04-06, ”Miljonbidrag ska utveckla lokala vårdmodellen och hjälpa fler”.
Artikeln är från nyhetssajten och har lästs via Retriever. <https://www.olandsbladet.se/oland/miljonbidrag-ska-utveckla-lokala-varldmodellen-och-hjalpa-fler/> (betalvägg)
- Örnsköldsviks Allehanda, 2022-04-13, ”Så illa är krisen för vården i sommar: ”Har aldrig varit i ett så besvärligt läge någonsin””.
Artikeln är från nyhetssajten och har lästs via Retriever. <https://www.allehanda.se/2022-04-13/sa-illa-ar-krisen-for-varden-i-sommar-har-aldrig-varit-i-ett-sa-besvarligt-lage-nagonsin> (betalvägg)

Metodbilaga

Intervjustudie

Undersökningens kvalitativa studie är gjord i form av fokusgruppsintervjuer, där totalt 18 respondenter har ingått. Fyra gruppintervjuer har genomförts och deltagarantalet per intervjutillfälle har varierat mellan 4–5 personer. Intervjuerna har varit semistrukturerade med en övergripande struktur av fasta grundfrågor som respondenterna har fått prata fritt runt. Om diskussionen varit på väg bort från huvudfrågorna har intervjuaren lotsat deltagarna tillbaka till den röda tråden. Likaså har följdfrågor ställts i de fall det har bedömts relevant för att hålla i gång diskussionen. En önskan med gruppintervjuerna är att få deltagarna att resonera och reflektera kring sina egna erfarenheter och uppfattningar i olika frågor som rör nyhetsjournalistik om olika ämnesområden. Detta upplägg kan dock innebära att deltagarna påverkas av varandras svar och medvetet eller omedvetet anpassar de egna svaren efter andra gruppdeltagare. Även om det förstås har förekommit att någon besvarat en fråga genom att hänvisa till det svar som deltagare före angett, har grupperna överlag präglats av att deltagarna svarat på ett mycket varierat sätt i de flesta frågor.

Deltagarna befinner sig i 20–30-årsåldern. Knappt tre fjärdedelar definierar sig som kvinna och resterande fjärdedel som man. Någon enstaka deltagare har barn. Utbildningsmässigt kan stora delar av gruppen karakteriseras som lågutbildad, där högsta avslutade utbildningsnivå är grundskola eller gymnasieutbildning. Det finns dock några deltagare som antingen har någon form av eftergymnasial yrkesutbildning (ej högskolenivå) eller har erfarenhet av studier vid universitet/högskola. De flesta har någon form av arbetslivserfarenhet.

Bland deltagarna finns några personer som uttrycker ett större intresse för nyheter och som också redogör för en regelbunden användning av en bredare repertoar av nyheter. De flesta har dock ett mer begränsat intresse för att ta del av nyheter och kan, givet sin egen beskrivning av vilka medier de använder och hur ofta de exponeras för nyheter, definieras som sällan användare.

Inför och under gruppintervjuerna har respondenterna fått information om att allt intervjumaterial kommer att hanteras konfidentiellt och att resultatredovisningen kommer att göras utan att någon enskild individ är möjlig att identifiera. Deltagarna har också fått veta att de närhelst kan dra tillbaka sitt medgivande om att deras svar får användas inom ramen för studien.

Den nationella SOM-undersökningen 2021

SOM-undersökningarna genomförs varje år sedan 1986 av SOM-institutet vid Göteborgs universitet. Syftet med undersökningarna är att kartlägga svensk opinion och belysa hur svenska folkets vanor och attityder förändras över tid. SOM-institutet är en centrumbildning vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) samt en fakultetsgemensam forskningsinfrastruktur vid samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet. Den nationella SOM-undersökningen genomförs i samverkan med forskare från olika discipliner vid svenska universitet och högskolor.

Metodredovisningar och resultat publiceras bland annat i SOM-institutets rapportserie och i fördjupade analyser i årliga forskarantologier. Alla publikationer finns tillgängliga på SOM-institutets webbsida www.gu.se/som-institutet/resultat-och-publikationer/rapporter.

Fältarbetet för den nationella SOM-undersökningen följer i huvudsak samma upplägg från år till år.

Undersökningsdesignen består av blandad datainsamling (mixed mode) där data samlas in via både post- och webbenkäter. Enkäterna skickas ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av den svenska befolkningen, bestående av alla svenska och utländska medborgare med primär adress i Sverige och som är mellan 16 och 85 år. År 2021 ingick 24 500 personer i det totala urvalet, fördelat på sju editioner av enkäten. Varje formulär omfattar 12 frågesidor där ett antal sidor omfattar frågor som är gemensamma för samtliga editioner medan övriga sidor omfattar projektspecifika frågor, vilka varierar mellan de olika formulären. Frågorna om användning av olika nyhetsmedier (se figur 1) återfinns i samtliga editioner, medan frågorna om eget intresse för nyheter (figur 2) har funnits med i en edition (formulär 6). Samtliga frågeformulär återfinns på SOM-institutets webbsida, under fliken ”2021 – Sverige – Västsverige – Göteborg – Coronaundersökningen”: <https://www.gu.se/som-institutet/som-undersokningarna/frageformular-och-kodbocker>.

Svaren samlades in under september till december 2021. En stor andel av svaren inkom tidigt och cirka en månad in i fältarbetet hade majoriteten av de slutgiltiga svaren kommit in. Under fältperioden genomfördes en serie påminnelser via post och SMS. Nettosvarsfrekvensen 2021 blev 49 procent.

Tidigare rapporter från Medier & demokrati

Rapport 2022:2

Sällananvändare av nyheter: delrapport 2

Publicerad den 31 maj 2022

Rapport 2022:1

50 mediechefer om AI och automatisering

Publicerad 8 februari 2022

Rapport 2021:3

Lokalredaktör 2.0

Publicerad den 15 december 2021

Rapport 2021:2

Sällananvändare av nyheter: delrapport 1

Publicerad den 4 maj 2021

Rapport 2021:1

Den lokala journalistikens återkomst

Publicerad den 9 februari 2021

Rapport 2020:3

Konstruktiv journalistik – lägesrapport om en omstridd rörelse

Publicerad 30 september 2020

Rapport 2020:2

AI, journalistiken och medieaffären

Publicerad 16 juni 2020

Rapport 2020:1

Beta Borås accelererar BT:s digitala resa

Publicerad 10 mars 2020

Rapport 2019:4

AI och journalistiken

Publicerad 17 december 2019

Rapport 2019:3

Nyhetsmedierna och publiken

Publicerad 19 november 2019

Rapport 2019:2

Medierna och lokalvalen 2018

Publicerad 20 maj 2019

Rapport 2019:1

Facebook-kartan vässade SVT:s valbevakning

Publicerad 19 mars 2019

Rapport 2018:6

Folkbildning och lekfullhet lockar 25-35-åringar

Publicerad 12 december 2018

Rapport 2018:5

Kreativa berättargrepp förnyade valbevakningen

Publicerad 16 oktober 2018

Rapport 2018:4

Från gratis till betal innehåll

Publicerad 4 september 2018

Rapport 2018:3

Interaktiv innovation imponerar

Publicerad 19 juni 2018

Rapport 2018:2

Växla ned i print – flipp eller flopp?

Publicerad 24 april 2018

Rapport 2018:1

Facebook nu jämsides med norska lokalmedier

Publicerad 26 mars 2018

Rapport 2017:1

300 procent upp för prisat journalistiskt integrationsprojekt

Publicerad 21 december 2017

Samtliga rapporter finns att ladda ner:

medierochdemokrati.lindholmen.se/publikationer

Kontakter

Rapportförfattare

Ulrika Andersson

Docent i journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs universitet

ulrika.andersson@som.gu.se

Telefon: +46 (0)31-7864974

Medier & demokrati, Lindholmen Science Park

Martin Holmberg

Programansvarig

martin.holmberg@lindholmen.se

Telefon: +46 (0)31-7647061

MEDIER&DEMOKRATI

Medier & demokrati leds av Lindholmen Science Park och finansieras av Västra Götalandsregionen och Riksbankens Jubileumsfond. Satsningen stöds också av bland andra Sveriges kommersiella medier inom TU – Medier i Sverige, public servicebolagen Sveriges Television och Sveriges Radio, Sveriges ledande medieakademier som Göteborgs universitet, Jönköping University, Karlstads universitet, Linnéuniversitetet, Mittuniversitetet och Södertörns högskola. Därtill av internationella aktörer som Nordicom, den globala branschorganisationen WAN-IFRA samt i Norge av utvecklingsnätverket NxtMedia, Norwegian Research Center for AI Innivation (NorwAI) och bransch- och utgivarorganisationen Mediebedriftenes Landsforening (MBL).